

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Ammattistartti sosiaalisena vahvistajana

Tarvitaanko ohjaava ja valmistava koulutus eli ammattistartti
Saarijärvelle?

Paula Tuomi

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma 210 op.

11/2010

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Koulutusohjelman nimi

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Paula Tuomi	Sivumäärä 55 + 14
Työn nimi Ammattistartti sosiaalisena vahvistajana – tarvitaanko ohjaava ja valmistava koulutus eli ammattistartti Saarijärvelle?	
Ohjaava(t) opettaja(t) Osmo Jurvanen	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Visio-säätiö, Pekka Nieminen	
Tiivistelmä <p>Tänä päivänä nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn kiinnitetään paljon huomiota. Valtiontalouden tarkastusviraston tutkimus on osoittanut että yhden nuoren syrjäytyminen maksaa yhteiskunnalle n. miljoona euroa, joten ennaltaehkäisevä työ nuorten parissa on tärkeää. Nuoren siirtyessä peruskoulusta toisen asteen ammatilliseen koulutukseen, eli niin sanotussa nivelvaiheessa, nuori tarvitsee riittävästi tukea. Nuoren syrjäytymisen ehkäisemisen kannalta on tärkeää että nuorelle on tarjota nivelvaiheessa hänen tarpeitaan vastaava koulutusmuoto.</p> <p>Saarijärveltä ja lähiseudulta puuttuu nivelvaiheen koulutus kokonaan. Lähimmät ohjaavat ja valmistavat koulutukset eli ammattistartit sijaitsevat Jyväskylässä ja Ähtärissä. Tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää onko Saarijärvellä tarvetta ammattistartille nuorten ja nuoria ohjaavien tahojen mielestä, ja millainen koulutuksen tulee olla sisällöltään. Tavoitteena oli selvittää onko Saarijärven ja lähialueiden nykyinen koulutustarjonta riittävä, että nuori ei joudu syrjäytymisvaaraan. Työn tilaajataho on Visio-säätiö Saarijärvellä.</p> <p>Tutkimusaineisto koostui Saarijärven keskuskoulun 7 - 9 –luokkaisten oppilaanohjaajalle, Saarijärven johtavalle työvoimaneuvojalle ja Ähtärin ammattistartin opettajalle tehdystä haastatteluista. Tutkimusaineistoa saatiin myös kyselytutkimuksesta ja ryhmätehtävästä, jotka tehtiin viidelle peruskoulun päättävälle oppilaalle Saarijärvellä sekä seitsemälle Ähtärin ammattistartin oppilaalle.</p> <p>Tulokset osoittivat, että ammattistartille on tarvetta Saarijärvellä. Nuoren keskeyttäessä toisen asteen ammatillisen koulutuksen, tulee nuorelle olla heti koulutuspaikka, johon hän voi itse ohjautua, tai hänet voidaan ohjata. Ammattistartille on myös tarvetta peruskoulun päättymisen jälkeen, jos nuoren päättötodistuksen keskiarvo ei riitä halutulle alalle, tai nuori ei vielä tiedä mitä alaa hän halua opiskella. Sisällöltään ammattistartin tulee olla sellainen, että nuoren elämänhallinta- ja opiskelutaidot kehittyvät vuoden aikana, nuori saa korotettua peruskoulun päättötodistuksen numeroita sekä nuori saa mahdollisuuden tutustua useaan eri ammattialaan, jotta nuoren oma ala varmistuu.</p>	
Asiasanat ammattistartti, nivelvaihe, sosiaalinen vahvistaminen, syrjäytyminen, syrjäytymisen ehkäisy	

Name of the Degree Programme

ABSTRACT

Author Paula Tuomi	Number of Pages 55 + 14
Title The preparatory instruction and guidance for vocational education and training as social reinforcement – is there a need for the preparatory instruction and guidance for vocational education and training in Saarijärvi	
Supervisor(s) Osmo Jurvanen	
Subscriber and/or Mentor Visio–foundation, Pekka Nieminen	
<p>Abstract</p> <p>Today much attention is given to the prevention of the adolescents. The study of the State Audit Office has shown that the social exclusion of one adolescent costs the society about a million euros, so the preventive work among young people is important. When the young switches from the comprehensive school to the vocational second degree education, in so called transitional period, the young needs much support. From the point of view of the prevention of the social exclusion, it is important offer to the young, at the transitional period an education form, which corresponds his needs. The education in the transitional period is totally missing in Saarijärvi and in the neighbourhood. The nearest preparatory instruction and guidance for VET (vocational education and training) are located in Jyväskylä and in Ähtäri. The objective of this thesis was to clarify is the preparatory instruction and guidance for VET needed in Saarijärvi in the opinion of the young people and quarters who direct young people, and find out what kind of contents does the education consist of. The purpose was to find out, is the existing education in Saarijärvi and in the neighbourhood adequate, that there is not the danger of social exclusion. The order of this thesis is Visio-foundation in Saarijärvi.</p> <p>The research material was consisted of the interview that was done to the pupil controller of Saarijärvi´s comprehensive school, Saarijärvi's leading labour adviser and the teacher of the preparatory instruction and guidance for VET in Ähtäri. The research material consisted of also from questionnaire survey and group work that was conducted to five school-leavers from comprehensive school in Saarijärvi and to the seven pupils of the Ähtäri´s preparatory instruction and guidance for VET. The answers indicated that the preparatory instruction and guidance for VET in Saarijärvi is needed. When a young will interrupt the vocational second degree education, the education place where the young can direct immediately by himself or where he can be directed, is needed.</p> <p>The preparatory instruction and guidance for VET is also needed, if the desired field is not satisfied of the average of basic education certificate or the young does not know yet what field he wants to study. The contents the preparatory instruction and guidance for VET should consist of the life management and studying skills , the possibility to raise the numbers of basic education certificate, and the possibility to become acquainted with several separate trades so that the own field of the adolescent will ensure.</p>	
Keywords preparatory instruction and guidance for vocational education and training, transitional period, social reinforcement, social exclusion, prevention of social exclusion	

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1 JOHDANTO	6
2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTAORGANISAATIOT	7
2.1 Visio-säätiö	7
2.2 Etsivä nuorisotyö / Yhdessä-hanke	7
3 NIVELVAIHE	8
3.1 Perusopetuslaki	10
3.2 Oppilaanohjaus	11
4 KOULUTUKSESTA JA TYÖELÄMÄSTÄ SYRJÄYTYMINEN	12
4.1 Syrjäytyminen, syrjäytymisen ehkäisy ja sosiaalinen vahvistaminen	12
4.2 Koulutuksen ulkopuolelle jääminen	14
4.2.1 Valtakunnallisesti koulutuksen ulkopuolelle jääminen	14
4.2.2 Paikallistasolla koulutuksen ulkopuolelle jääminen	17
4.3 Työn ulkopuolelle jääminen	21
4.3.1 Valtakunnallisesti työn ulkopuolelle jääminen	21
4.3.2 Paikallistasolla työn ulkopuolelle jääminen	23
5 OHJAAVA JA VALMENTAVA KOULUTUS ELI AMMATTISTARTTI	24
5.1 Ammattistartin historia	24
5.2 Kokemukset valtakunnallisesta ammattistarttikokeilusta	25
5.3 Ammattistartin tilanne v. 2010	28
6 SAARIJÄRVEN JA LÄHIALUEIDEN OPISKELUTARJONTA	29
6.1 Tietoa Saarijärvestä	29
6.2 Nuoren vaihtoehdot peruskoulun jälkeen	31
7. OPINNÄYTETYÖN AINEISTO JA TOTEUTUS	34
7.1 Tiedonhankinta ja aineiston keruu	34
7.2 Aineiston analyysi ja käytettävät menetelmät	38
8 TULOKSET	41
8.1 Yksilövastaukset ammattistartin tarpeellisuudesta	41
8.2 Ryhmätyön vastaukset ammattistartin sisällöstä	43
8.3 Nuorten kiinnostus- vastaako olemassa olevaan koulutustarjontaan	47
9 JOHTOPÄÄTÖKSET	49
10 POHDINTA	51
LÄHTEET	52
LIITTEET	56

1 JOHDANTO

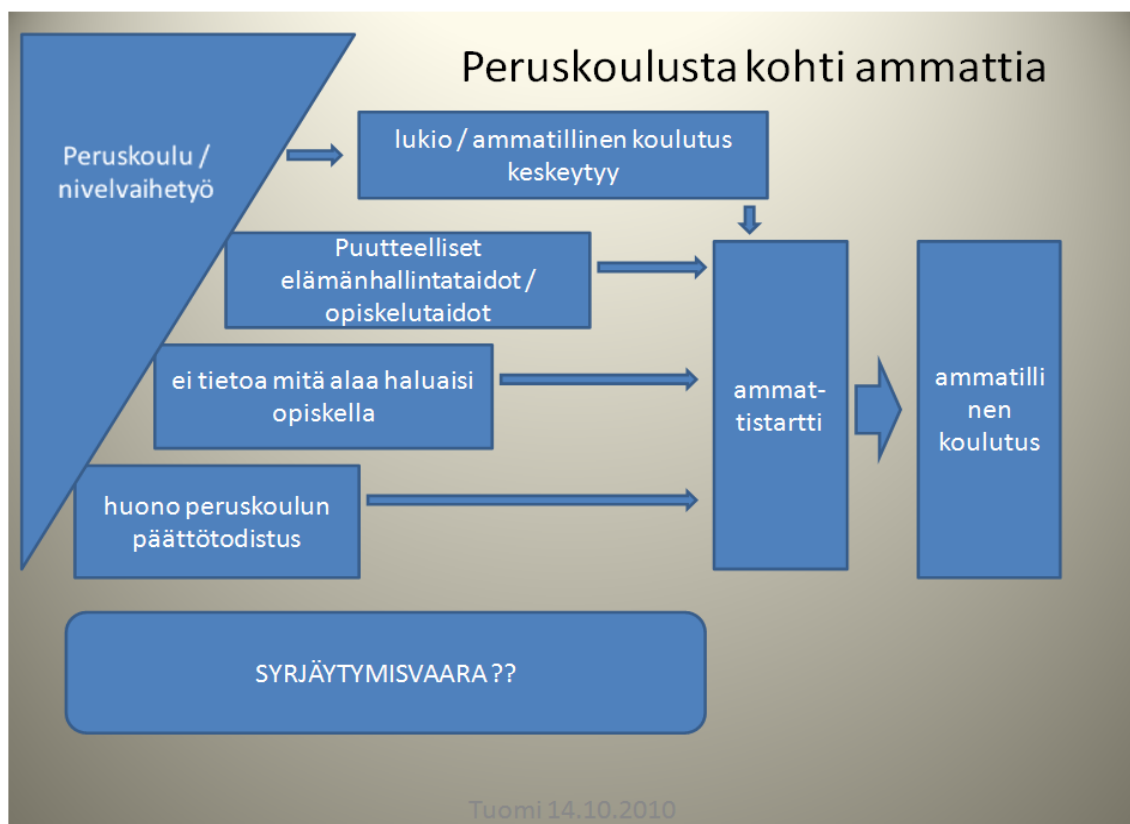
Nuorten syrjäytyminen on aihe, josta puhutaan paljon ja syrjäytymisen ehkäisemiseen käytetään paljon voimavaroja. Syrjäytymisen syitä on useita, ja voimavaroja ja resursseja tulee siirtää korjaavan työn sijaan ennaltaehkäisevään työhön. Koska yksi syrjäytymisen syy on koulutuksen ulkopuolelle jääminen, on tärkeää, että nuori saa riittävästi ohjausta ja tukea peruskoulun aikana ja nivelvaiheessa nuoren siirtyessä peruskoulusta toisen asteen ammatilliseen koulutukseen. Monet nuoret eivät vain vielä tiedä peruskoulun jälkeen, mille alalle he haluavat hakeutua. Heidän elämänhallintataitonsa tai opiskelutaitonsa ovat puutteelliset tai heidän peruskoulun päättötodistuksensa keskiarvo ei riitä heidän haluamaansa koulutusalaan, ja silti kaikille nuorille tulisi saada peruskoulun jälkeinen toisen asteen ammatillinen koulutus.

Opinnäytetyöni on tarvelähtöinen ja etsin vastauksia seuraaville kysymyksille: Tarvitaanko ammattistartti Saarijärvelle? Millainen ammattistartti sisällöltään palvelee seutukunnan nuoria? Onko nykyinen koulutustarjonta riittävä peruskoulun jälkeen syrjäytymisen ehkäisyn kannalta? Selvitän tutkimuksessani Saarijärvellä ja lähiseudulla olevan koulutustarjonnan, ja pohdin, onko koulutuksen keskeytymisen ja syrjäytymisen vaara suurempi, jos lähialueella ei ole nuorten tarpeisiin ja toiveisiin sopivia koulutuspaikkoja. Tärkeänä viitekehystenä minulla on ollut Saija Alatuvan (2007) toimittama teos ”Koulu, syrjäytyminen ja pääoma- löytyykö huono-osaisuuden syy koulusta vai oppilaasta”.

En lähtenyt tekemään omaa opinnäytetyötäni sillä olettamuksella, että ammattistartista ovat kiinnostuneita ne nuoret, jotka ovat syrjäytymisvaarassa, vaan ennaltaehkäisevän työn näkökannalta. Ajattelen itse, että ammattistartti on mahdollisuus, olemassa oleva koulutuspaikka kaikille sitä haluaville ja / tai tarvitseville nuorille. Pohdin työssäni, onko nuorella riski syrjäytyä, jos jo olemassa oleva koulutustarjonta ei vastaa nuoren toiveita ja tarpeita. Erilaiset oppimisvaikeudet ovat usein syynä heikkoon koulumenestykseen sekä koulumotivaatioon. En käsittele erilaisia oppimisvaikeuksia opinnäytetyössäni, koska aihe on todella laaja.

Usein mielletään, että ammattistartti on suunnattu erityistä tukea tarvitseville oppilaille ja näinhän asia ei ole. Tekemäni ”Peruskoulusta kohti ammattia” - malli kuvastaa opinnäytetyöni punaista lankaa, eli käsittelen nuoren vaihtoehtoja peruskoulun päättymisen jälkeen, koulutuksesta ja työelämästä syrjäytymistä, nivelvaihetta ja yleensä ammattistarttia. Käsittelen näitä aihepiirejä aluksi yleisellä tasolla ja siirryn sen jälkeen käsittelemään koulutustarjontaa Saarijärvellä, ja pohdin vastaako omalla paikkakunnallani oleva koulutustarjonta nuorten tarpeita, ja onko koulutustarjonta riittävä, että nuoret eivät joudu syrjäydy. Saarijärvellä tai lähialueella ei ole ammattistarttia, joka tarjoaisi nuorille heti peruskoulun jälkeen tai koulutuksen keskeytymisen jälkeen mahdollisuuden miettiä tulevaa ammattiaan, ja katkaista mahdollinen syrjäytyminen ennen kuin se ehtii alkamaan.

Tein opinnäytetyöni laadullisella tutkimusmenetelmällä ja keskeisimmät käsitteet joita tulen opinnäytetyössäni avaamaan ovat nivelvaihe, ammattistartti, sosiaalinen vahvistaminen, syrjäytymisen ehkäisy ja syrjäytyminen.

TAULUKKO 1. PERUSKOULUSTA KOHTI AMMATTIA

2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTAORGANISAATIOT

2.1 Visio –säätio

Opinnäytetyöni tilaajataho on Saarijärvellä toimiva Visio-säätio. Visio-säätio on alkuperäiseltä nimeltään Suomenselän sateenkaari-säätio, mutta säätion nimi vaihtui syksyllä 2010. Visio-säätio on perustettu vuonna 2000, säätion perustajajäseniä olivat Saarijärven kaupunki, Pylkönmäen kunta, Saarijärven-Karstulan seudun terveydenhuollon kuntayhtymä, Saarijärven työttömät ry, Sininauhaliitto, Jyväskylän katulähetys ry, Väentupa ry, Saarijärven seudun kehitysvammaisten tuki ry ja Keski-Suomen yhteisöjen tuki ry.

Visio-säätio tarjoaa monipuolisia, asiakaslähtöisesti kohdennettuja palvelukokonaisuuksia. Toiminnan tavoitteena on työllisyyden edistäminen ja vaikeasti työllistyvien tukeminen työhön tai koulutukseen, kuntouttavan ja valmentavan toiminnan kehittäminen, ehkäisevä päihdetyö, elämänhallintataitojen lisääminen, elämänlaadun parantaminen, vapaa-ajan toimintojen aktivoiminen, syrjäytymisen ehkäisy, eriarvoisuuden vähentäminen ja asumispalveluiden ja tukiverkostojen parantaminen. Säätion toimipisteitä ovat Mimmalan toimintakeskus, Harjukoti, työpaja Polarnet Saarijärvellä ja työpaja Nikkaripaja Pylkönmäellä. Säätion hallinnoimia projekteja rahoittaa ESR, RAY, Elinkeino- liikenne- ja ympäristökeskus, Opetus- ja kulttuuriministeriö ja kunnat. (Kiepura 2010.)

2.2 Etsivä nuorisotyö / Yhdessä-hanke

Etsivä nuorisotyö on Opetus- ja Kulttuuriministeriön hallinnoima hanke, jonka tavoitteena on tavoittaa niitä alle 29-vuotiaita nuoria, jotka ovat jäämässä koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle, ja jotka tarvitsevat tukea saavuttaakseen julkisen sektorin palvelut. Etsivä nuorisotyö aloitti toimintansa vuonna 2008. Etsivä nuorisotyö on noussut useissa asiayhteyksissä esille, koska työn tulokset ovat olleet merkittäviä nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä, ja hankkeen siirtämisestä pysyväksi muodoksi kunnan toimintaa keskustellaan. Etsivässä nuorisotyössä työskenteli v. 2009 137 työntekijää, ja 40% Suomen kunnista oli toiminnassa mukana.

Vuonna 2009 etsivät nuorisotyöntekijät olivat yhteydessä kaikkiaan 8 200 nuoreen. Tavoitetut nuoret olivat suurimmaksi osaksi iältään 16 – 20 –vuotiaita, ja heistä oli peruskoulussa seitsemän prosenttia, peruskoulun keskeyttäneitä neljä prosenttia, ilman peruskoulun jälkeisiä opintoja 25%, ammatillisen perustutkinnon keskeyttäneitä 25%, ammatillisella toisella asteella 13%, ammatillisen perustutkinnon suorittaneita seitsemän prosenttia ja osasta ei ollut tarkempaa tietoa. Työttömiksi työnhakijoiksi tavoitetuista nuorista oli ilmoittautunut 28%. Eniten nuoria ohjautui etsiville nuorisotyöntekijöille nuorten sosiaalisten verkostojen kautta, sosiaali- ja terveystoimelta, toisen asteen oppilaitoksilta sekä nuorisotyön ja työpajojen kautta. (Opetus - ja kulttuuriministeriö 2010.)

Saarijärvellä etsivä nuorisotyö kulkee Yhdessä-hankkeen nimellä. Hanke on Visio-säätiön hallinnoima ja Saarijärven kaupungin rahoittama, ja toimin itse kyseisen hankkeen toisena projektinvetäjänä. Saarijärvellä hanke aloitti toimintansa 21.04.2008. Hankkeen tavoitteena on ohjata alle 29-vuotiaita nuoria koulutukseen ja työelämään, ehkäistä nuorten syrjäytymistä, löytää nuorten vahvuuksia ja parantaa nuorten elämänhallintataitoja. Yhteistyökumppaneita Yhdessä-hankkeella ovat Saarijärven kaupunki, eri alojen oppilaitokset, työ- ja elinkeinotoimisto, sosiaalitoimi, mielenterveystoimisto, yritykset ja järjestöt, Perusturvaliikelaitos Saarikka, Visio-säätiön muut hankkeet sekä Saarijärven ja Pylkönmäen työpajat. Hankkeella on ollut asiakkaita yli kahdeksankymmentä nuorta, ja suurimmalla osalta heistä on puuttunut tapaamishetkellä toisen asteen ammatillinen koulutus, ja/tai takana on yksi tai useampi ammatillisen koulutuksen keskeytys sekä puutteelliset arjen – ja elämänhallintataidot.

3 NIVELVAIHE

Nivelvaihteyttä tehdään, kun oppilas siirtyy ala-asteelta yläasteelle, yläasteelta toisen asteen ammatilliseen oppilaitokseen tai ammatillisesta oppilaitoksesta työelämään. Nivelvaiheessa tukea ja opastusta antavat mm. oppilaitosten opettajat, oppilaanohjaajat, lapsen tai nuoren huoltajat tai vanhemmat, koulukuraattorit, etsivät nuorisotyöntekijät, työ- ja elinkeinotoimiston ja sosiaalitoimen työntekijät. Tämä on

tärkeä ja kriittinen vaihe elämää niin aikuisen kuin nuorenkin kohdalla, ja nivelvaiheen ohjaukseen ja tukemiseen tulee olla riittävästi resursseja. Mikko Huhtala ja Kari Lilja (2008) ovat raportissaan ”Ongelmalliset oppijat” määritelleet nivelvaiheen laajempänä käsitteenä, jolla tarkoitetaan niitä kaikkia koulutusympäristön muutoksia, jolloin oppilaat tekevät valintoja tulevaisuuttaan ajatellen. Syrjäytymisvaarassa olevien oppilaiden opiskelun jatkumisen kannalta kriittisen vaihe on perusopetuksen ja toisen asteen nivelvaihe. Erityisen ongelmallinen on se oppilaiden ryhmä, joka jää ilman koulutuspaikkaa tai keskeyttää opintonsa koulutuksen alkuvaiheessa. Nivelvaiheen ongelmien parissa on toiminut ja toimii edelleen useita hankkeita. Hankkeet ovat osoittaneet, että hyvä keino auttaa oppilasta nivelvaiheessa on verkostoituminen ja yhteistyö eri hallintokuntien kesken. Yhteistyön merkitys korostuu eri tahojen kesken nivelvaiheessa. (Huhtala & Lilja 2008.)

Perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen nivelvaihetta ei voida tarkastella yksinomaan kahden koulutusasteen välisenä taitekohtana, vaan vaiheena, jossa nuoret tekevät tärkeitä koulutusväyliä ja ammattiuraa koskevia ratkaisuja. Nivelvaihe onkin ymmärrettävä pidempänä siirtymävaiheena, jossa nuori alkaa asteittain selkiyttää omaa suuntautumistaan ja pyrkimyksiään ja päätyy vähitellen jonkinasteiseen varmuuteen elämänsä suunnasta. Koulun/oppilaitoksen tehtävä on tukea nuorta tässä henkilökohtaisessa kehitysprosessissa. Nivelvaiheen onnistuneeseen ylittämiseen pyritään paneutumaan perusopetuksessa opetuksen ohella muun muassa uranvalinnan ohjauksella. Vastaavasti nivelvaiheen kysymyksiä on pidettävä myös eräitä toisen asteen koulutuksen aikaisia asioita, kuten keskeyttämistä tai koulutusväylän tai -alan vaihtoa, joissa nuori joutuu arvioimaan uudelleen aikaisempia ratkaisujaan. Osa perusopetuksen päättäneistä nuorista hakeutuu suoraan työmarkkinoille. Toisen asteen jatko-opintoja voidaan tällöin olla harkitsemassa uudelleen vasta muutaman vuoden työkokemuksen tai työttömyysvaiheen jälkeen.

Perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen nivelvaihe näyttää olevan kriittinen vaihe opiskelun jatkumiselle niiden nuorten kohdalla, jotka erilaisista syistä ovat syrjäytymisvaarassa ensin koulutuksesta ja myöhemmin työelämästä. Mitä pidemmäksi siirtymäaika muodostuu, sitä ongelmallisempaa on opintojen uudelleen aloittaminen ja loppuunsaattaminen. Erityistä tukea ja ohjausta tarvitsevat nuoret, joiden siirtymävaihe syystä tai toisesta pitkittyy tai on vaarassa pitkittyä: nuoret, jotka

jättävät kokonaan hakeutumatta toisen asteen koulutukseen, hakevat, mutta jäävät ilman koulutuspaikkaa, peruuttavat saamansa opiskelupaikan tai eivät aloita lainkaan opintojaan tai keskeyttävät opintonsa heti koulutuksen alkuvaiheessa. Lisäksi pienen mutta haasteellisen ryhmän muodostaa kokonaan ilman perusopetuksen päättötodistusta jäävät nuoret. (Perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen nivelvaiheen kehittämistyöryhmän muistio 2005, 10 - 11.)

3.1 Perusopetuslaki

Suomessa on perusopetuslaki, joka määrää varsin selkeästi mikä on oppivelvollisuus ja ketä se koskee. Laissa on selkeät ohjeet myös opetuksen sisällöistä, mutta en käsittele niitä, koska ne eivät ole tutkimukseni kannalta olennaisia. Lähden itse ainoastaan käsittelemään aihetta oppilaanohjaus, koska se on olenainen asia ja tärkeä opetettava aine erityisesti niille peruskoulunsa päättävillä nuorilla jotka miettivät tulevaa ammattiaan ja tarvitsevat siinä ohjausta. Perusopetuslaissa 21.8.1998/628 määrätään näin:

7 luku. Oppivelvollisuus sekä oppilaan oikeudet ja velvollisuudet

25 § Oppivelvollisuus

Suomessa vakinaisesti asuvat lapset ovat oppivelvollisia. Oppivelvollisuus alkaa sinä vuonna, jona lapsi täyttää seitsemän vuotta. Oppivelvollisuus päättyy, kun perusopetuksen oppimäärä on suoritettu tai kun oppivelvollisuuden alkamisesta on kulunut 10 vuotta.

26 § Oppivelvollisuuden suorittaminen

Oppivelvollisen on osallistuttava tämän lain mukaisesti järjestettyyn perusopetukseen tai saatava muulla tavalla perusopetuksen oppimäärää vastaavat tiedot.

11 § *Opetuksen sisältö*

...Oppilaalle tulee antaa oppilaanohjausta...

30 § *Oikeus saada opetusta*

Nykyinen sanamuoto kuuluu: Opetukseen osallistuvalla on työpäivinä oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta ja oppilaanohjausta.

01.01.2011 alkaen tämä momentti tulee kuulumaan seuraavasti: Opetukseen osallistuvalla on työpäivinä oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta sekä oppilaanohjausta sekä riittävää oppimisen ja koulunkäynnin tukea heti tuen tarpeen ilmetessä.

3.2 Oppilaanohjaus

Opinto-ohjauksen tarkoitus on tukea oppilaita koulunkäynnissä. Sen keskeisimpiä tavoitteita ovat oppilaan kasvun ja kehityksen edistäminen, itsetuntemuksen vahvistaminen sekä opiskelutaitojen kehittäminen ja uravalinnan tukeminen. Opinto-ohjaus on siis nuoren elämään liittyvien muutosten työstämistä. Opinto-ohjaajan avulla nuori etsii ja tulkitsee eri vaihtoehtoja sekä suunnittelee omaa toimintaansa. Perusopetuksesta siirtymistä valmistellaan opinto-ohjauksen avulla koko yläasteen ajan. Kuitenkin opinto-ohjauksen tilanteen arvioinnin mukaan perusopetuksesta siirryttäessä jatkokoulutuspaikkaan, oppilaista voidaan muodostaa ryhmiä, jotka eivät ole saaneet valintoihinsa riittävää tukea. On havaittavissa nuoria, jotka perusopetuksen jälkeen ovat jääneet ilman jatkokoulutussuunnitelmia. On myös nuoria, jotka siirtyvät lukioon selkeyttämättömillä suunnitelmilla vai saadakseen lisää aikaa ammatinvalintaansa sekä niitä nuoria, jotka keskeyttävät ammatilliset opintonsa tai siirtyvät toiselle alalle ”väärän” valinnan vuoksi. Nämä ryhmät saattavat olla muita suuremmassa vaarassa pudota pois koulutuksesta ja syrjäytyä työelämästä. (Numminen ym. 2002, 12-13, 29, 33, 44-45.)

Osaa peruskoulunsa päättäviä oppilaita ja heidän ammatinvalintaansa ohjaa useampi taho niin koulussa kuin kotona, mutta suurimman osan nivelvaiheen ohjauksesta siirryttäessä peruskoulusta jatko-opintoihin tekee opinto-ohjaaja.

Koska itse olen kiinnostunut olemassa olevasta koulutustarjonnasta Saarijärven alueella sekä mahdollisista puutteista ja tarpeista, haastattelin opinnäytetyöhöni Saarijärven keskuskoulun 7-9 -luokkalaisten oppilaanohjaajan, koska hän on avainhenkilö nivelvaiheessa olevien peruskoulunsa päättävien nuorten ohjauksessa.

Opinto-ohjaajan merkitys tulevan ammatinvalinnan kannalta on tärkeä. Viidestä opinnäytetyöni kyselytutkimukseen vastanneesta saarijärveläisestä nuoresta neljä kertoi saaneensa tiedon opinto-ohjaajalta valitsemastaan alasta. (LIITE 7. Kysymys numero 7.)

4. KOULUTUKSESTA JA TYÖELÄMÄSTÄ SYRJÄYTYMINEN

4.1 Syrjäytyminen, syrjäytymisen ehkäisy ja sosiaalinen vahvistaminen

Nuorten elämänkulun tarkastelemista syrjäytymisen viitekehyksessä on pidetty erityisen lohduttomansa siksi, koska syrjäytyminen viittaa kaikkein huono-osaisimman joukon elämäntilanteen kuvaamiseen. Yleensä nuoren ongelmatilanteessa on useita vaikuttavia tekijöitä ja ulottuvuuksia, eikä lopputuloksesta voida olla varma, joskin eri tekijöiden yhteisvaikutus saattaa tiettyjen mekanismien kautta johtaa syrjäytymiseen yhteiskunnan erilaisista toiminnoista tavalla tai toisella. Syrjäytymisen ja marginaalin välillä on tehty eroa. Minna Suutarin (2002a,b) mukaan syrjäytymisessä on kysymys ulkopuolisuudesta ja se pitää yleensä sisällään ajatuksen liikkeestä vain yhteen suuntaan: pois valtavirrasta tai normaalista, kohti ulkopuolisuutta. Marginaali on lähtökohdiltaan syrjäytymistä myönteisempi. Se merkitsee reunalla olemista ja kysymys on osittaisesta osallisuudesta suhteessa siihen, mitä ajatellaan keskukseksi. Marginaaliin sisältyy ajatus monisuuntaisesta liikkeestä, joka voi kuljettaa yksilöä kauemmas normaalista valtavirrasta, mutta se voi viedä myös kohti valtavirtaan ankkuroitumista. Tämän vuoksi marginaali rakentuu syrjäytymistä voimakkaammin luottamuksen ja toivon periaatteelle ja sopii jäsentämään nuoren arkea ja toimintaa.

Myös tutkijat Tuula Helne (1998), Tero Järvinen ja Markku Janhukainen (2001) ovat samoilla linjoilla Minna Suutarin kanssa. He ovat tutkimuksissaan lähteneet siitä, että tukea tarvitsevien nuorten keskuudessa on monenlaista osallisuutta ja marginaalipuhe sisältää syrjäytymisriskin ohella positiivisia mahdollisuuksia. Elämä marginaalissa voi olla nuorelle heilumista (syrjäytymisen) reunalla, mutta yhtä hyvin se saattaa olla sopivan tilaisuuden tai mahdollisuuden odottelua (valtavirran) kynnyksellä. (Linnakangas ja Suikkanen 2004, 28 – 29.)

Anneli Pohjolan (2001) mukaan, kirjassa *Vallattomat marginaalit*, syrjäytyminen on vallan käsite. Suomalainen sanasto syrjäytymisestä kuulostaa kuitenkin omaehtoiselta ja yksilöllistynyttä toimintaa heijastavalta. Ruotsalaisessa termissä *utslagning* ja brittiläisessä käsitteessä *exclusion* on selvästi vahva viittaus yhteiskunnalliseen ulossulkemiseen, ihmisen siirtämiseen elämän reuna-alueille. Tällainen ulossulkeminen toteutuu erimuotoisen yhteiskunnallisen vallan seurauksena. Samalla tämä valta riisuu syrjäytetyltä aktiivisen kansalaisen roolin, jota on sitten tuettava erilaisin aktivoinnin keinoin. Yhteiskunnan jäsenyys tulee julkisen hallinnon keinoin ehdollistetuksi. Suomenkielisessä syrjäytymisen käsitteistössä ihminen tavallaan itse syrjäytyy ja muuttuu siten syrjäytyneeksi. Syrjäytynyt mielletään tyypillisesti erilaiseksi, jollakin tapaa poikkeavaksi, yhteiskunnan normaliteettejä välttäväksi toisenlaiseksi ihmiseksi. Mikään ei syrjäytä tai siirrä häntä syrjäytettynä ulkopuolelle. Nuorten kaikenlainen erilaisuus tai keskeneräinen kiinnittyneisyys yhteiskuntaan näyttäytyy varsinkin viranomaisjärjestelmässä uhkaavana ja samalla vastatoimenpiteitä vaativana. Nuoret tulevat helposti ymmärretyiksi yleiskategoriana, jota lähes kaikille yhteiset määreet luonnehtivat. Yleistyksen kautta he määrittyvät erilaisten aktivoivien ja uudelleen sosiaalistavien toimintapolitiikkojen kohteiksi. (Pohjola 2001, 187 - 189.)

Itse koen käsitteen syrjäytyminen negatiivisena asiana. En usko, että kukaan haluaa sanoa itseään syrjäytyneeksi tai syrjäytymisvaarassa olevaksi, vaikka tietää olevansa sellaisessa elämäntilanteessa että täyttää ”syrjäytymiskriteerit”, eli on vailla rahaa, työtä, asuntoa, koulutusta jne. Ihminen voi myös muiden mielestä olla syrjäytynyt, mutta ihminen voi itse kokea elävänsä ”normaaliallamää”. Itse teen päivittäin työtä syrjäytymisen ehkäisemiseksi etsimällä nuorille koulutus- ja työpaikkoja, asuntoja ja ohjaan heitä arjen- ja elämäntilanteissa. Olen huomannut, että kuka tahansa voi joutua eri elämäntilanteista johtuen hetkellisesti syrjäytyneeksi, mutta sen ei

tarvitse johtaa lopulliseen syrjäytymiseen tai pysyväksi elämäntilanteeksi. Nykyään käytetään syrjäytymisen ehkäisemisen sijaan sanaa sosiaalinen vahvistaminen, mikä mielestäni on vähemmän leimaava, koska kyse on yksilön ja yhteisön kasvun tukemisesta.

Sosiaalinen vahvistaminen –käsite lähtee sosiaalipedagogiikasta. Hämäläinen ja Kurki (1997) ovat määritelleet käsitettä sosiaalipedagogisen toiminnan kasvattamisena yhteisöä varten, yhteisössä ja yhdessä yhteisön kanssa. Itsekasvatuksellisten prosessien käynnistäminen ja vahvistaminen yksilöiden ja yhteisöjen parissa ovat sosiaalipedagogian keskeisiä periaatteita ja tavoitteita. Niihin lisätään ihmisten rohkaiseminen ja aktivointi elinolojensa kehittämiseksi sekä arjen ongelmien kohtaamiseksi ja ratkaisemiseksi. (Hämäläinen & Kurki 1997.)

Syrjäytymiskäsitteeseen liitetään negatiivisia, moralisoivia ja epämääräisiäkin merkityksiä. Lasten ja nuorten syrjäytymistä käsiteltäessä pohditaan usein, voiko koulu olla yhtenä syynä nuoren syrjäytymiseen. Lähes 10 prosenttia peruskoulun suorittaneista oppilaista ei välittömästi jatka toisen asteen koulutukseen. Keskeinen kysymys onkin miten ohjata ja motivoida nuoria koulutukseen. (Launonen & Pulkkinen 2004, 40 - 41.)

4.2 Koulutuksen ulkopuolelle jääminen

4.2.1 Valtakunnallisesti koulutuksen ulkopuolelle jääminen

Kevään 2010 yhteisvalintahaussa entistä useampi nuori haki ammatilliseen koulutukseen, hakijoita oli 67 262, joista n. 70 % sai koulutuspaikan. Ammatillisen koulutuksen suosio jatkoi kasvuaan, vuonna 2009 kevään yhteisvalintahaussa hakijoita oli 62 300 peruskoulunsa päättävää nuorta. Lukioon haki peruskoulusta 33 270 nuorta, heistä 31 623 sai opiskelupaikan. Lukioon hakijoiden määrä pysyi samana edelliseen vuoteen verrattuna. Peruskoulunsa päättäneistä nuorista 2,4% jätti kokonaan hakematta koulutukseen. (YLE-uutiset 2010.)

Saija Alatuva (2007) toimittamassa teoksessa ”Koulu, syrjäytyminen ja sosiaalinen pääoma” selvitettiin löytyykö huono-osaisuuden syyt koulusta vai oppilaasta. Koulu on keskeinen osa nuorten elämää, ja se on yleensä tavalla tai toisella mukana syrjäytymiseen johtavien syiden pohdinnassa. Vaikka Suomessa koulutus on todettu tasalaatuiseksi, on selvää, että kunnat voivat järjestää koulutusta eri tavoin.

Kun alueelliset erityispiirteet otetaan huomioon, syntyy erilaisia tapoja järjestää koulutusta. Koska koulutusta järjestetään kunnissa ja yksittäisissä kouluissa eri tavoin, nousee esille kysymys, miten tämä saattaa vaikuttaa syrjäytymisriskiin. Kouluun liittyvillä paikallisilla ja hallinnollisilla ratkaisuilla voi siis olla vaikutusta nuorten syrjäytymisriskin vaihteluihin. (Alatupa 2007, 117 – 118.)

Samassa tutkimuksessa selvitettiin onko alueellisen koulutustarjonnan laajuudella yhteyttä siirtymäongelmiin. Tarkasteltavina olivat koulutusalojen lukumäärä sekä yksittäisten koulutusalojen tarjonnan olemassaolo tai puuttuminen seutukunnissa. Yleisen oppivelvollisuuden suorittaneilla koulutuksen ulkopuolelle jäämisen yhteys alueelliseen koulutustarjontaan on selkeä. Seutukunnissa, joissa on vähän tai ei ollenkaan koulutustarjontaa, koulutuksen ulkopuolelle jääneitä oli selvästi enemmän kuin seutukunnissa, joissa ammatillista peruskoulutusta on tarjolla 2-5 koulutusallalla. Koulutuksen ulkopuolelle jääminen on selvästi yleisempää seutukunnissa, joissa oli koulutustarjontaa laajalti kuudella tai seitsemällä koulutusallalla. Tässä vaikuttavat seutukunnan asukasmäärä ja kaupunkikulttuuriin liittyvät tekijät kuin koulutustarjonnan laajuus, sillä koulutustarjonnaltaan laajimmat seutukunnat ovat myös väkiluvultaan suurempia. Kaupungeissa on valinnan vaihtoehtoja paljon, minkä vuoksi nuorilla on mahdollista tehdä yksilöllisiä koulutussuunnitelmia. Valinnan mahdollisuuksia saattaa olla jopa liikaa nuorten kannalta, joiden individualistiset koulutustoiveet eivät ole realistisia suhteessa heidän koulumenestykseensä. (Alatupa 2007, 132.)

Tuloksesta voi päätellä, että nuoren syrjäytymisen kannalta nuoren on turvallisinta asua seudulla, missä koulutusta ei ole liikaa, eikä liian vähän tarjolla. Seuduilla missä on keskimääräinen koulutustarjonta, nuorelle ei jää liikaa vaihtoehtoja, joiden väliltä pitäisi tehdä valinta. Jos koulutusta minne nuori haluaa hakea ei ole tarjolla tai nuoren päättötodistus ei riitä hänen haluamalleen alalle, nuori saattaa jäädä ilman koulutuspaikkaa ja syrjäytyä.

Uusi nuorisolaki astuu voimaan 01.01.2011. Hallituksen esityksessä uudeksi nuorisolaiksi (2010) johdannossa sanotaan että ”Lasten ja nuorten hyvinvoinnin turvaaminen on suomalaiselle yhteiskunnalle välttämätöntä. Suomen väestörakenteen ja elatussuhteen muutos edellyttävät nuorten yhteiskunnallista osallisuutta. Turvaamalla nuorten aktiivinen kansalaisuus, pääsy koulutukseen ja työhön sekä ehkäisemällä mahdollinen syrjäytyminen varmistetaan hyvinvointiyhteiskunnan tulevaisuutta. Oppivelvollisuusikä turvaa nuorelle pääsyn niihin julkisiin palveluihin, joita hän kulloinkin tarvitsee, samoin hänen huoltajansa ovat velvoitettuja huolehtimaan nuoresta. Oppivelvollisuusiän jälkeen nuoren tilanne muuttuu merkittävästi. Nuori saa tarvitsemansa palvelut, jos hän oma-aloitteisesti ilmoittautuu asiakkaaksi johonkin palveluun. Nuorten syrjäytymisen ehkäisyä koskien on havaittu, että nuoret, joiden aktiivisuus on alentunut tai jotka eivät tunne palveluja riittävästi, jäävät niitä vaille. Jos palvelun saaminen on tällaisessa tilanteessa ainoastaan nuoren heikentyneen oma-aloitteisuuden varassa, syrjäytymisriski kasvaa. (Hallituksen esitys....2010.)

Peruskoulunsa päättävä nuori ei ole vielä täysi-ikäinen, vaan yleensä kuusitoistavuotias. Kaikki palvelut, oikeudet ja velvollisuudet eivät koske häntä samoin kuin täysikäistä. Esimerkiksi lastensuojelun toimenpiteet koskevat nuorta niin kauan kunnes hän on täysi-ikäinen, ja oikeuden työmarkkinatukeen nuori saa vasta täyttäessään 17- vuotta. Ajokorttiluvan sekä oikeuden äänestää kunnallis- ja eduskuntavaaleissa nuori saa vasta täysi-ikäisenä, eli 18-vuotiaana.

Aiemmin mainitussa lakiesityksessä kohdassa 2.1 ”Lainsäädäntö ja käytäntö” sanotaan että ”Nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä on keskeistä nuorten sosiaalinen vahvistaminen, jota kaikki nuoret tarvitsevat eri kehitysvaiheissa. Nuoren kannalta riskialttiimpia ovat niin kutsutut nivelvaiheet, joissa siirrytään esimerkiksi perusopetuksesta jatko-opintoihin, opinnoista työelämään, päätetään ase- tai siviilipalvelus tai kun tarjottu palvelu keskeytyy tai päättyy. Yksi riskitekijä voi olla myös uudelle paikkakunnalle muutto esimerkiksi opintojen vuoksi. Näissä tilanteissa nuorella on riski palvelujen ulkopuolelle jäämisestä, jos hänellä ei ole riittävästi oma-aloitteisuutta.” (Hallituksen esitys....2010.)

Komosen (2001) tutkimuksessa ammatillisen koulutuksen keskeyttäneistä nuorista nuoret ovat jakautuneet kahteen kategoriaan, koulutukseen kiinnittyneisiin ja kiinnittymättömiin. Koulutukseen kiinnittymättömät ovat suuntautuneet yksinkertaisesti keskeyttämiseen. Oma elämäntilanne koetaan epävarmana. Koulutukseen kiinnittyneet ovat tulevaisuuteen suuntautuneita ja kiinnittymättömät elävät päivän kerrallaan. Näille nuorille löytyy vaihtoehto myöhemmin, sen jälkeen kun passiivinen asennoituminen muuttuu aktiiviseksi ja nuori saa enemmän näkökulmaa eri ammattialoihin ja nuoren oma identiteetti kehittyy. (Komonen 2001, 173, 205, 207.)

Osalla oppilaista, joilla on sopeutumisvaikeuksia kouluun, on tarvetta käydä koulua tavalla, joka antaa elämänhallintataitoja ja samalla sosiaalista nuoren, ei ainoastaan kouluun, vaan myös ympäröivään yhteiskuntaan. Koulutuksen vaikuttavuuden laaja-alainen arviointi tuleekin nähdä oppilaan opiskelua ja koko elämää tukevana toimintana. Peruskoulun loppuvaiheessa sekä heti peruskoulun päättymisen jälkeen koulutuksen ulkopuolelle jääminen uhkaa nuoria, joita koulun tukitoimet eivät ole auttaneet. Osa peruskoulun päättävistä nuorista on ”sattuman armoilla” ja käsitykset ja odotukset ammatillisesta koulutuksesta, valituista opintolinjoista tai työstä ovat epärealistisia. Pirttiniemen mukaan ne nuoret ovat vaarassa syrjäytyä, jotka ovat keskeyttäneet ammatillisen koulutuksen, saaneet huonot arvosanat peruskoulusta tai ovat keskeyttäneen peruskoulun. Nuorella saattaa olla takanaan useita yrityksiä ammatillisissa oppilaitoksissa huonolla menestyksellä. Nämä nuoret jäävät usein kotiin vailla selkeää päämäärää ja he vain elävät päivästä toiseen. (Pirttiniemi 2000, 21, 52.)

4.2.2 Paikallistasolla koulutuksen ulkopuolelle jääminen

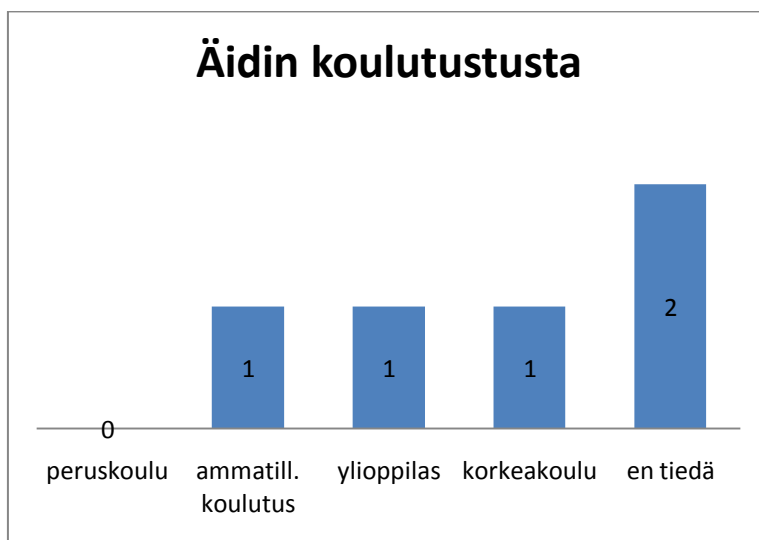
Saarijärvellä kevään 2010 yhteisvalintahaun tulokset olivat peruskoulunsa päättävien osalta hyvät. Yhteisvalintahaussa 137 oppilaasta 136 oppilasta sai jatko-opiskelupaikan ja ensisijaiseen hakutoiveeseensa pääsi 117 nuorta. Yhteisvalintahaun ulkopuolelle kuuluu ohjaava ja valmentava koulutus eli ammattistartti. Saarijärvellä peruskoulunsa päättävistä nuorista 25 haki Jyväskylään ammattistarttiin ja 6 nuorta haki Ähtäriin ammattistarttiin. (Louhi – Jauhiainen 2010.)

Saarijärvellä peruskoulunsa päättävistä oppilaista moni hakeutuu lukioon, koska lukio sijaitsee yläkoulun vieressä ja tuntuu nuorelle turvalliselle vaihtoehdolle peruskoulun jälkeen, jos nuori ei uskalla lähteä kauempana sijaitsevaan koulutukseen tai nuori ei tiedä mihin alalle hakeutua. Pelkästään näillä perusteilla lukion käyminen voi osoittautua liian haasteelliseksi, varsinkin jos peruskoulun päättötodistuksen keskiarvo on ollut alhainen, ja nuori saattaa keskeyttää opinnot. Saarijärven lukioon pääseminen vaatii, että lukuaineiden keskiarvo on 6,8 ja tämä omalta osaltaan karsii kaikista heikoimmin menestyneiden oppilaiden pääsyn lukioon. Kaikki peruskoulunsa päättävät nuoret eivät pääse siihen opiskelupaikkaan, mihin hakevat ensisijaisesti, koska suosituimmille aloille vaaditaan korkea peruskoulun päättötodistuksen keskiarvo. Riski opiskelun keskeyttämiselle näiden oppilaiden kohdalla on olemassa, jos nuori aloittaa opiskelunsa toisen tai kolmannen toiveensa opiskelupaikassa, ja opiskeltava ala ei ole nuorta motivoiva. Samaan johtopäätökseen ovat tulleet myös Linnakangas & Suikkanen (2004). Heidän mielestään nuorilta, joilla on huono koulumenestys (syynä oppimisvaikeudet, kouluallergia jne.) puuttuu ”silta” peruskoulun yläasteelta ammatillisiin opintoihin. Huono koulumenestys nimenomaan yläasteella vaikeuttaa jatko-opintoihin pääsyä. Heikoin arvosanoin suoritettu peruskoulu estää nuoria sijoittumasta heitä kiinnostaville aloille, eivätkä ”pakkopaikat” eli ne opiskelupaikat mihin peruskoulun päättötodistuksen keskiarvolla on päässyt, motivoi opiskelemaan ja koulu keskeytetään helposti. Monella paikkakunnalla ammatillisen koulutuksen keskeyttäneitä on paljon, eikä alle 18-vuotiaiden opintonsa keskeyttäneiden auttamiseen tahdo olla työvälinetä. Jos toisen asteen oppilaitoksia ei ole kotipaikkakunnalla, osalle peruskoulun päättävistä nuorista liian varhainen, kypsyttömänä kotoa muutto opiskelupaikkakunnalle näyttää tuottavan ongelmia. Osa peruskoulun päättäneistä nuorista ei puolestaan tiedä, mihin ovat hakemassa, tai eivät pääse sinne, minne ovat hakeneet, tai eivät ota vastaan saamaansa opiskelupaikkaa ja ovat tämän vuoksi vaarassa jäädä ”tyhjän päälle”. (Linnakangas & Suikkanen 2004, 34.)

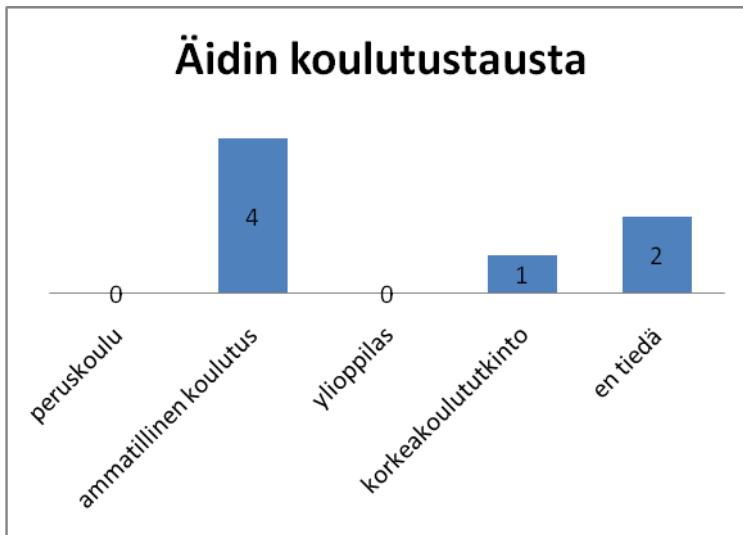
Päättyessään keskeyttämään koulutuksen nämä nuoret ovat vaarassa syrjäytyä jos opinto-ohjaajat tai muut nivelvaiheen parissa työtä tekevät eivät pysty tukemaan riittävästi ja mahdollistamaan koulutusta jollain toisella opintolinjalla. Näille nuorille ammattistartti on parempi vaihtoehto jäädä miettimään tulevaa opiskeluaan ja korottaa peruskoulun päättötodistuksen numeroita kuin jäädä kotiin ”tyhjän päälle”.

Koulutuksen ulkopuolelle jääminen ei itsessään välttämättä ole merkki nuoren syrjäytymisestä, vaan se voi olla myös nuoren tietoinen valinta silloin, kun koulutus ei kiinnosta ja nuori suuntautuu suoraan työelämään. Kouluttautumattomuus, työkokemuksen puute ja nuori ikä merkitsevät kuitenkin yleensä heikkoa asemaa työmarkkinoilla, ja tästä johtuen nuori on vaarassa syrjäytyä normaalin elämänkulun mallin ulkopuolelle. Paljon on keskusteltu ja tutkittu myös sitä, miten vanhempien kouluttautuneisuus tai kouluttautumattomuus vaikuttaa lasten ja nuorten omiin koulutusvalintoihin. Alatuvan tutkimuksen mukaan nuorten syrjäytymisriskiä selittää vahvimmin äidin keskimääräinen koulutustaso. Mitä alhaisempi on äidin koulutustaso, sitä suurempi on syrjäytymisriski. (Alatupa 2007, 120.)

Halusin itsekin omassa tutkimuksessani selvittää haastateltavieni nuorten perhetaustat. Omassa kyselylomakkeessani (LIITE 6 ja 7) Saarijärven yhdeksännen luokan oppilaille ja Ähtärin ammattistartin oppilaille sain seuraavat tulokset äitien koulutustaustasta.

Kysymys 13. Huoltajien koulutustausta- Saarijärvi.

Kysymys 11. Huoltajien koulutustausta – Ähtäri.

Saarijärven nuorten vastauksista kävi ilmi että kolmella vastaajalla viidestä äidillä on peruskoulun jälkeinen tutkinto ja kaksi viidestä vastaajasta ei tiennyt äitinsä koulutustaustaa. Ähtärissä viidellä vastaajasta seitsemästä äidillä on jokin peruskoulun jälkeinen tutkinto ja kaksi vastaajista ei tiennyt äidin koulutustaustaa. Syitä siihen, miksi nuoret eivät tiedä omien vanhempiansa koulutustaustoja en tiedä, mutta koska nuoruus on sitä aikaa jolloin elämä pyörii oman itsensä ympärillä, niin omien vanhempien koulutustausta ei yksinkertaisesti ehkä vain ole nuorta kiinnostava asia. Nuorille riittää tieto siitä ovatko vanhemmat töissä vai eivät.

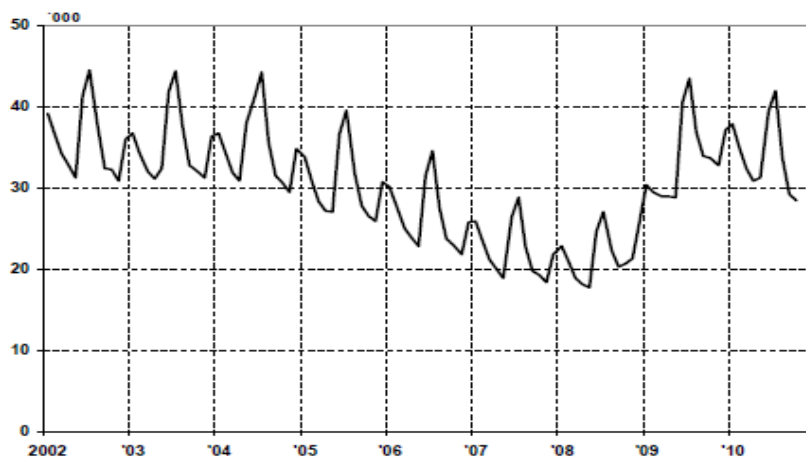
Samaan päätelmään oli tullut myös Juhani Pirttiniemi (2000) omassa tutkimuksessaan peruskoulunsa päättävien koulukokemuksista ja koulutusratkaisuksista: ”Jostain syystä vanhempien koulutustason määrittely tuotti oppilaille vaikeuksia. Muihin osioihin verrattuna vanhempien koulutusta koskevaan osaan vastattiin yli 10 prosenttiyksikköä vähemmän. Esimerkiksi vain 1553 oppilaan ilmoitus isänsä koulutustaustasta, mutta 1841 oppilaan ilmoitus isänsä työllisyysilanteesta voitiin yhdistää yhteishakutiedoston kanssa. Vaikuttaa siltä, että osalle 15-vuotiaista vanhempien koulutustausta (ei ammatillista koulutusta, ammattikoulu, opistokoulutus, korkeakoulukoulutus) on epäselvä. Työllisyys (työssä, työttömänä, opiskelemassa) on lähempänä nuorten jokapäiväistä kokemuspiiriä ja siten helpommin vastattavissa”. (Pirttiniemi 2000, 80.)

4.3 Työn ulkopuolelle jääminen

4.3.1 Valtakunnallisesti työn ulkopuolelle jääminen

Suomessa nuorten syrjäytymistä on tutkittu paljon. Syrjäytyminen on moniulotteinen ilmiö, ja mitään yksiselitteistä selitystekijää sille ei voida osoittaa. Yhtenä riskitekijänä oletetaan olevan työttömyyden joka on yhteydessä alueittain vaihtelevaan nuorisotyöttömyyteen. (Alatupa 2007, 117, 120.)

Työ- ja elinkeinoministeriön 21.09.2010 julkaiseman työllisyyskatsauksen mukaan elokuussa 2010 oli työ- ja elinkeinotoimistoissa 256 800 työtöntä työnhakijaa joista alle 25-vuotiaita 33 700. Alle 20-vuotiaita oli työttömänä 9 400. Ohessa taulukko, mikä osoittaa miten nuorten työttömien määrä on vaihdellut vuodesta 2002 vuoteen 2010. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2010). Taulukosta näkee, miten nuorisotyöttömyys kohoaa aina kesällä, jolloin nuoret valmistuvat opinnoistaan, ja ilmoittautuvat työtömiksi työnhakijoiksi.

Kuvio 2. Nuoret työttömät työnhakijat kuukausittain vuosina 2002-2010

TAULUKKO 2. ALLE 25-VUOTIAAT TYÖTTÖMÄT TYÖNHAKIJAT V. 2002 - 2010

Nuorten syrjäytyminen on aihe josta puhutaan paljon useissa eri yhteydessä koska syrjäytyminen on myös taloudellinen ongelma. Valtiontalouden tarkastusviraston toimintakertomuksessa 146 / 2007 kerrottiin laajasti nuorten syrjäytymisen ehkäisystä ja erilaisista toimenpiteistä nuorten hyväksi. Toimintakertomukseen oli myös laskettu, paljonko syrjäytynyt nuori tulee maksamaan yhteiskunnalle. Yhteiskunnalle nuoren syrjäytymisestä aiheutuvat taloudelliset seuraukset näyttäytyvät lähinnä menetettyinä tuotannontekijöinä ja lisääntyvänä kustannusrasitteena. Jos syrjäytyminen kestää koko odotettavissa olevan työiän, noin neljäkymmentä vuotta, on yhdestä syrjäytyneestä aiheutuva nykyarvoksi laskettu kansantulon menetys noin 700 000 euroa. Julkisen talouden vastaava menetys on noin 430 000 euroa. Laskelma osoittaa, että syrjäytymisen kustannukset ovat huomattavat. Se osoittaa myös suuren osan kustannuksista muodostuvan siitä, että syrjäytyneen panos työelämässä jää yhteiskunnalta saamatta. (Valtiontalouden tarkastusvirasto 2007, 116.)

Matti Vanhasen vuosien 2007–2010 toisen hallituksen laatima lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelma puuttuu nuorison syrjäytymisen ehkäisemiseen. Poliitiikkaohjelmassa (2007) sanotaan, että ”Työurien pidentäminen edellyttää nuorten työelämään siirtymisen nopeuttamista, työelämän ja perhe-elämän yhteensovittamista, työssä jaksamisen tukemista, vanhemman väestön työpanoksen lisäämistä sekä työelämän kehittämistä siten, että varhaisen työkyvyttömyyden ja eläköitymisen syihin pystytään vaikuttamaan. Nuorten varhaista syrjäytymistä työmarkkinoilta ehkäistään. Hallituksen tavoitteena on varmistaa koulutuspaikka jokaiselle perusopetuksen päättävälle nuorelle. Työvoimapolitiikan toimissa otetaan huomioon kasvanut nuoriso- ja pitkäaikaistyöttömyys.”

Poliitiikkaohjelmassa on osa-alueena syrjäytymisen ennaltaehkäiseminen. Syrjäytymisen ehkäiseminen -osahankkeella pyritään puuttumaan kasautuvaan huono-osaisuuteen ja auttamaan nuoria elämänhallinnassa. Osahankkeen yksi tavoitteista on syrjäytymisen ehkäiseminen. Tavoitteena on lisätä nuorten elämänhallintataitoja sekä motivoida heitä koulutukseen ja työelämään. Tavoitteena on että nuorisotyö, koulu, työhallinto sekä sosiaali- ja terveystoimi toimivat yhdessä syrjäytymisen ennaltaehkäisemisessä.

Tavoitteena on kehittää keinoja, joilla autetaan erityisesti sellaisia nuoria, jotka uhkaavat syrjäytyä jo peruskoulun aikana. Toimenpiteet kohdennetaan erityisesti vaikeassa elämäntilanteessa oleviin nuoriin.

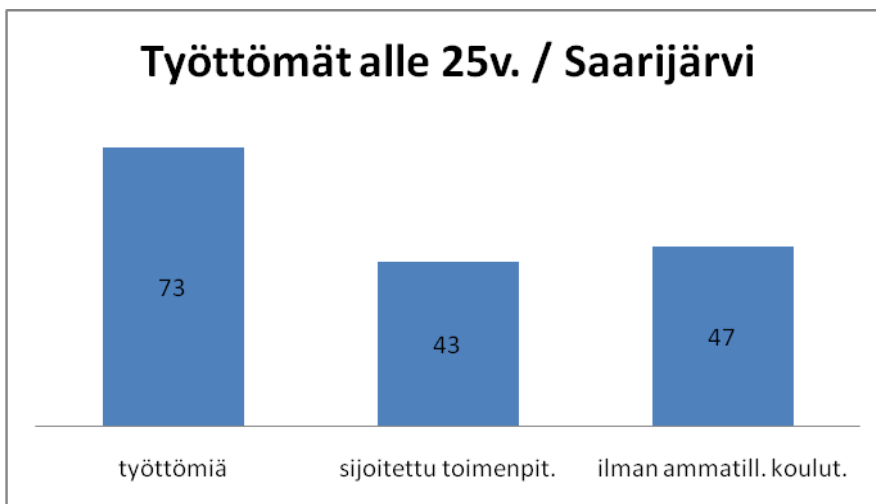
Tavoitteena on mm.

- tehdä perusselvitys lapsille ja nuorille tarjottavista tukipalveluista ja niiden saavutettavuudesta sekä määrittellä toimiva vastuunjako eri toimijoiden kesken
- kehittää uusia malleja työpaikoilla tapahtuvaan oppimiseen
- tukea peruskoulun lopettavien oppilaiden siirtymistä toiselle asteelle

(Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelma 2007.)

4.3.2 Paikallistasolla työn ulkopuolelle jääminen

Saarijärvellä nuoria alle 25-vuotiaita työttömiä oli 21.09.2010 Äänekosken työ- ja elinkeinotoimiston mukaan seuraavasti:

(Raitanen 2010)

Haastattelin Äänekosken työ- ja elinkeinotoimiston Saarijärven yksikön johtavan työvoimaneuvojan. Hän on ollut vuodesta 1989 nykyisellä paikalla työssään. Kohderyhmänään hänellä ovat työssään korkeasti koulutetut, maahanmuuttajat ja

toimistotyöntekijät jotka ovat työttöminä työnhakijoina, ja yhteistyökumppaneinaan eri projektit (mm. Visio-säätiöllä), Kehrä, sosiaalitoimisto, Katja Noponen Oy, kunnat, terveyshuolto ja eri oppilaitokset. Työnkuvaan asiakastyön lisäksi hänelle kuuluvat starttiapurahapäätösten tekemiset. Haastateltavani koki haasteelliseksi työssään ”Työajan riittämättömyyden suhteessa työmäärään ja taantuman mukanaan tuomat ongelmat”. Työttömiä asiakkaita hänellä oli keväällä 2010 kaiken kaikkiaan 280 joista alle 29-vuotiaita alle kymmenen. Haastateltavani koki ammattistartin saamisen paikkakunnalle tärkeäksi, koska

”Työ- ja elinkeinotoimiston kohderyhmänä ovat pääsääntöisesti 17 - vuotta täyttäneet nuoret. Ne nuoret, jotka pääsevät peruskoulusta, ovat vasta 16-vuotiaita ja eivät näin ole oikeutettuja työmarkkinatukeen.”

Eli käytännössä peruskoulussa opiskelevat ja peruskoulunsa päättäneet nuoret voivat hyödyntää työ- ja elinkeinotoimistossa esimerkiksi ammatinvalintapsykologin palveluja, mutta mitään taloudellista tukea he eivät voi saada sieltä.

Nuorten kannalta tärkeään merkitykseen nouseekin mieluisan opiskelualan löytyminen ja opintojen loppuun saattaminen, jota kautta nuoren tulevaisuus rakentuu vahvemmalle pohjalle, esimerkiksi työttömyysriski vähenee paremman koulutuksen myötä. (Launonen & Pulkkinen 2004, 41 – 42.)

5. OHJAAVA JA VALMENTAVA KOULUTUS ELI AMMATTISTARTTI

5.1 Ammattistartin historia

Opetushallitus käynnisti syksyllä 2006 kokeiluna Ammatilliseen perustutkintoon ohjaavan ja valmistavan, eli Ammattistartti-koulutuksen. Koulutus syntyi Opetusministeriön nimeämän peruskoulun ja toisen asteen koulutuksen nivelvaiheen kehittämistyöryhmän muistion 2005:33 perusteella. Nivelvaihe ymmärrettiin pidempänä siirtymävaiheena, jossa nuori asteittain selkiinnyttää suuntautumistaan ja pyrkimyksiään jatko-opintoihin ja ammattiin liittyen. Opetusministeriön toiminta- ja taloussuunnitelmassa vuosille 2006 – 2009 esitettiin ammatillisen koulutuksen

yhteydessä järjestettävän ammattistartin käynnistämistä. Tavoitteena oli perusopetuksesta ammatilliseen koulutukseen siirtymiskynnyksen madaltaminen ja toisaalta ammatillisen koulutuksen keskeyttämisen vähentäminen. Koulutus suunnattiin erityisesti sellaisille perusopetuksen päättävälle nuorille, joilla ei ole vielä riittäviä valmiuksia ammatilliseen koulutukseen hakeutumiseen tai koulutusalaan koskevaan päätöksentekoon ja jotka ovat vaarassa jäädä kokonaan koulutuksen ulkopuolelle ja syrjäytyä. Koulutus tuli sisältämään opiskeltavan alan ja tutkinnon löytymistä helpottavia eri koulutuksiin ja työelämän ammatteihin tutustuttavia opintoja, henkilökohtaisten opiskelutaitojen ja yleisen elämänhallinnan taitojen kehittämistä sekä ammatillisessa koulutuksessa tarvittavien perustietojen ja –taitojen täydentämistä. Koulutuksen laajuudeksi suunniteltiin yksilöllisten tarpeiden mukaan 20 – 40 opintoviikkoa. Koulutuksesta opiskelija voi joustavasti siirtyä tutkintoon johtavaan koulutukseen siinä vaiheessa kun se on tarkoituksenmukaista. Tutkintoon johtavassa koulutuksessa tunnustetaan ja hyväksiluetaan se osaaminen, mitä koulutuksen aikana on jo saavutettu. (Opetusministeriön... 2005, 32.)

5.2 Kokemukset valtakunnallisesta ammattistarttikokeilusta

Aini - Kristiina Jäppinen (2010) on tehnyt valtakunnallisen loppuraportin ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavan ja valmentavan koulutuskokeilun (ammattistartin) vaikuttavuudesta. Jäppinen teki Jyväskylän yliopiston Koulutuksen tutkimuslaitoksessa ja Jyväskylän ammattiopiston koordinoimana seurantaselvityksen vuosina 2007 – 2009. Sen aikana on laadittu kaksi kokeiluraporttia 31.01.2008 ja 31.10.2008 ja loppuraportti. Loppuraportti pohjaa kahteen julkaisemattomaan kokeiluraporttiin, ja on vedetty yhteen uusien, lukuvuonna 2008-2009 kerättyjen tulosten kanssa. Seurantaselvitys kohdistui ammattistartin vaikuttavuuteen yhtä lailla *yksilön, organisaation ja yhteiskunnan* kannalta.

Jotta jokin koulutuskokeilu olisi vaikuttavaa, tarvitaan jaetun pedagogisen johtajuuden toteuttamiseksi ensinnäkin henkilöstön kykyjä ja näiden kykyjen tukemista. Jaettu pedagoginen johtajuus ei tarkoita ”johtamista” sanan perinteisessä merkityksessä. Jaettu pedagoginen johtajuus tarkoittaa oppimiseen ja opettamiseen sekä niiden taustalla oleviin rakenteisiin, käytänteisiin, toimintoihin ja sisältöihin

liittyvää toimintaa, joka koskee tietyn yhteisön kaikkia jäseniä ja on vastuullista, moniammatillista, tavoitteellista, pitkäkestoista ja suunnitelmallista. Se on myös yhteisön ominaisuus ja sisäinen tila, jota voidaan kehittää ja edistää. Ammattistartin ryhmänohjaajien, muiden opettajien, ohjaushenkilöstön, oppilaitoksen tai organisaation johdon ja kaikkien kokeilussa mukana olevien henkilöiden kyvyt ovat se tärkein väline, joilla jaettua tietoa pedagogista johtajuutta toteutetaan ja opiskelijoiden oppimisprosesseja edistetään ja tuetaan. Nämä kyvyt, ovatpa ne tiedollisia, taidollisia, edellisten kombinaatioita tai sosiaalisia, luovat pohjan koko ammattistartin toiminnalle. Toisaalta kyvyillä on myös toinen tärkeä puoli eli opiskelijat. Henkilöstön kyvyt ja niiden tukeminen kohdistuvat koulutuksen ytimeen: opiskelijoiden kyvyn vahvistamiseen ja tukemiseen eli sellaisten tietojen ja taitojen esiin nostamisen ja kehittämiseen, joiden avulla oma koulutusala löytyy ja opiskelu jatkossa onnistuu, jotta saavutetaan aikanaan riittävän hyvä ammattiosaaminen. Lisäksi tarvitaan tarkoituksenmukaisia ja systemaattisia käytänteitä niin henkilöstön kuin opiskelijoiden kykyjen vahvistamiseksi ja kehityksen jatkuvaksi tukemiseksi. (Jäppinen 2010, 10, 13, 14.)

Valtakunnallisen ammattistartin kokeilun tulokset olivat pääsääntöisesti myönteisiä, haasteellisiksi alueiksi kokeilussa koettiin:

1. Opiskelijoiden elämänhallinnan tukeminen ja opiskelijoiden heterogeenisuus. Elämänhallinnan puutteita esiintyi säännöllisessä vuorokausi- ja päivärytmissä, läsnäoloissa koulussa, ajoissa kouluun tai työpaikalle tulemisessa, vastuunottoa omasta opiskelusta ja tekemisistä sekä ylipäänsä itsestä ja omista asioista huolehtimisesta. Opiskelijoiden elämänhallinnan tukeminen aiheutti ammattistartin henkilöstölle paljon huolta ja työtä ja vaati runsaasti voimavaroja. Ristiriita opiskelijoiden edistymisen, joka siis oli yksi kokeilujen vahvuuksista, ja elämänhallinnan ongelmien välillä, juontui pitkälti siitä, että ammattistartin opiskelijat olivat erittäin heterogeeninen joukko. Ammattistartin heterogeenisuus oli vieläkin selvempää kuin muualla ammatillisessa peruskoulutuksessa. Osa oli menestynyt koulussa hyvin, osa huonosti. Osa oli tullut suoraan peruskoulusta, osa keskeyttänyt lukion tai ammatillisen koulutuksen. Motivoituminen opiskeluun oli vaihtelevaa, ja osalla oli mielenterveydellisiä tai sosiaalisia ongelmia. (Jäppinen 2010, 79, 81-82.)

2. Kokeilujen integroiminen kiinteäksi osaksi koko organisaatiota tai oppilaitosta. Eräs integroimisen haasteellisuuden keskeisistä syistä liittyy yksinkertaisesti minkä tahansa kokeiltavan asian tai uuden käytänteen tuomiseen oppilaitoksen kulttuuriin, ei vain ammattistartin. Jo pelkästään ulkoiset tai fyysiset seikat saattoivat estää tai vaikeuttaa kokeilua. Vaikka integroitumista oli koko ajan tapahtumassa muun muassa verkostojen kautta, oli monissa kohteissa päällimmäisenä tunne erillään olosta ja yksinäisyydestä. Joillekin koulutusaloille startin opiskelijoiden vastaanotto ei ollut pääosin myönteistä mikä lisäsi itsetunnon heikkojen opiskelijoiden turvattomuuden tunnetta. (Jäppinen 2010, 90–91, 96.)

3. Monenlaisten opiskelijoiden yksilöllisten opinpolkujen toteuttaminen organisaation tai oppilaitoksen tarjoamien rakenteiden ja koulutusalojen puitteissa ja rajoissa. Yksilöllisten opinpolkujen toteuttamisen ongelmat olivat toisinaan hyvinkin läheisessä yhteydessä opiskelijoiden puutteellisiin elämänhallinnan taitoihin. Tämä puolestaan vaati tiettyä lisätukea ja edeltäviä toimenpiteitä, ennen kuin polkujen rakentaminen voitiin aloittaa. Muun henkilöstön puutteellinen ymmärrys ammattistarttilaisten tilanteesta ja tarpeista saattoi olla yksilöllisten opinpolkujen rakentamisen esteenä. Lisäksi opiskelijoista itsestään johtuvat opinpolun jatkumisen rajoitukset heijastuivat organisaatiotason haasteina. Ammatillisen peruskoulutuksen yleiset käytänteet ja toteuttamistavat eivät aina olleet sopivia. (Jäppinen 2010, 103-104.)

4. Työelämään tutustuminen ja valmentautuminen. Työelämään tutustumisen tavoitteena oli oman ammatti- ja työuran löytyminen. Tämä saattoi olla vaikeaa, jos työharjoittelupaikkaa ei avautunut siltä alalta josta nuori oli kiinnostunut. Työelämän pelisääntöjen oppiminen ja ymmärtäminen olivat kuitenkin ammattistartin työelämäjakson toinen päätavoite, toinen on oman työuran löytyminen. Työelämään tutustuminen ja valmentautumisen muodot ja käytänteet hakivat vielä uomaansa. Toisiissa kokeiluissa työharjoittelu oli pienimuotoista, ja toisissa seurattiin ammatillisen peruskoulutuksen työssäoppimisen käytänteitä. Oppilaitoksen sijainti ja alueella olevien sopivien työpaikkojen määrä ja laatu rajoittivat työelämään tutustumikstasamoin kuin oppilaitosten koulutusalojen määrä ja työelämäverkostojen monipuolisuus tai yksipuolisuus. Opiskelijoiden heterogeenisuus ja elämänhallinnan puutteet näkyivät myös työelämään tutustumisessa. (Jäppinen 2010, 105-110.)

Ammattistartin vahvuudet kiteytyivät seuraaviin asioihin:

1. Opiskelijoiden henkilökohtaisilla opinpoluilla eteenpäin siirtymisen sujuvuus, volyymi ja monipuolisuus
2. Ammattistartin henkilöstön professionaalisuus, yhteisöllisyys ja verkostoituminen
3. Ammattistartin monipuoliset sisällöt ja käytänteet
4. Starttiryhmiensä itsensä positiiviset ominaisuudet

Lukuvuosien 2006 - 2007, 2007 - 2008 ja 2008 - 2009 aikana n. 70% kokeilussa mukana olleista opiskelijoista oli löytänyt vähintään vuoden sisällä opiskelupaikan ammatillisesta tai muusta koulutuksesta (lukio, kansanopistot ym.) tai siirtynyt työelämään tai oppisopimuksen piiriin. Noin 5-10% ammatilliseen koulutukseen siirtyneistä oli aloittanut jopa useamman tutkinnon suorittamisen. Ammattistartti osoittautui seurantaselvityksen perusteella yleisesti ottaen positiivisesti vaikuttavaksi ja tarkoituksenmukaiseksi perusopetuksen ja ammatillisen koulutuksen nivelvaiheenkäytänteeksi. Se tuki omalta osaltaan onnistuneita koulutussiirtymiä ja opiskelijoiden elinikäisten opinpolkujen jatkumojä. **Kokeilu oli siis erittäin vaikuttava ja ehkäisi omalta osaltaan nuorten mahdollista syrjäytymistä.** (Jäppinen 2010, 115-116.)

5.3 Ammattistartin tilanne v. 2010

Opetushallitus vahvisti v. 2006 ammatilliseen koulutukseen ohjaavan ja valmistavan koulutuksen, ammattistartin, kokeiluohjelman sekä opetussuunnitelman perusteluluonnoksen kokeilua varten. Kokeilussa oli mukana 56 koulutuksen järjestäjää. Hallitus päätti kesäkuussa 2009 vakinaistamista koskevan lakiesityksen sisällöstä ja 01.08.2010 ammattistartti vakinaistettiin. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2010.) Koulutuksen järjestämisen lupaa Opetusministeriöltä haki 58 tahoa, mutta lupa myönnettiin 49 koulutuksen järjestäjälle. (EDU 2010).

Ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaava ja valmistava koulutus 2010 - Opetussuunnitelman perusteissa määritellään ammattistartin tavoitteet. Päättävöitteenä on, että opiskelija täydentää valmiuksiaan hakeutua perustutkintoon johtavaan ammatilliseen koulutukseen. Opiskelija saa mahdollisuuden tutustua

monipuolisesti eri koulutusaloihin, ammatteihin ja työelämään. Opiskelijalla on koulutuksen jälkeen valmiuksia ammatinvalintaan ja urasuunnittelun tekemiseen sekä edellytyksiä kasvaa aikuiseksi yhteiskunnan jäseneksi. Tavoitteena on, että opiskelijalla on koulutuksen jälkeen suunnitelma tai suunnitelmia siitä, mihin jatkaa opiskelussaan. Tavoitteena on vahvistaa opiskelijan tietopohjaa ja hänen valmiuksiaan opiskella ammatillisessa peruskoulutuksessa. Koulutuksen jälkeen opiskelijalla on sellaisia opiskelu- ja elämäntaitoja, että hän pystyy opiskelemaan ammatillisessa peruskoulutuksessa ja suoriutumaan siitä. Opiskelija osaa hakea henkilökohtaisten tarpeidensa mukaista ohjausta ja tukea yksilöllisten tavoitteiden saavuttamiseen. (Opetussuunnitelman perusteet 2010.)

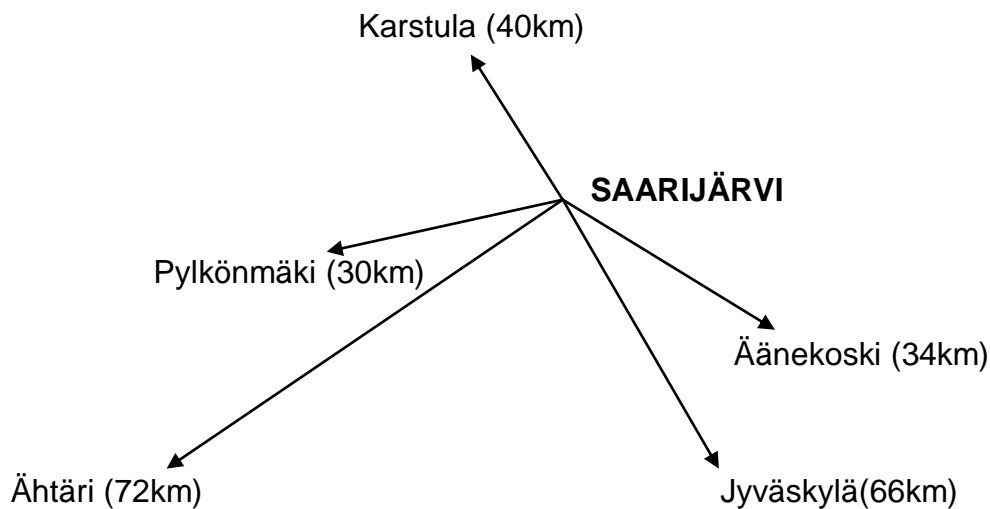
Ähtärin koulutuskeskus Sedulla ammattistartissa opiskeli keväällä 2010 15 opiskelijaa, heistä 14 sai todistuksen ammattistartista. Kevään 2010 yhteisvalintahaussa heistä kolme ei saanut opiskelupaikkaa, mutta täydennyshaussa heistäkin kaksi sai opiskelupaikan. (Niemi 2010.) Minun mielestäni tulos on todella hyvä, ja vahvistaa käsitystä ammattistartin tärkeydestä. Vaikka vuosittain jää todella paljon opiskelijoita ilman opiskelupaikkaa, niin mahdollisuudet saada opiskelupaikka ammattistartin jälkeen kasvavat.

6 SAARIJÄRVEN JA LÄHIALUEEN OPISKELUTARJONTA

6.1 Tietoa Saarijärvestä

Saarijärven kaupunki sijaitsee luoteisessa Keski-Suomessa. Kaupunki Saarijärvestä tuli v. 1986. Saarijärvestä on muodostettu Karstulan, Uuraisten ja Pylkönmäen kunnat. Vuoden 2009 alussa Pylkönmäki yhdistettiin takaisin Saarijärveen. (Saarijärvi, historia 2010). Kaupungin yritys rakenne on monipuolinen. Suurimmat yritykset toimivat elektroniikka - ja metalliteollisuudessa. Graafinen teollisuus ja puutoimiala ovat hyvin edustettuina. Merkittävää kehitystoimintaa tehdään myös bioenergian ympärille. Saarijärvellä on vilkas kulttuuri-, liikunta- ja matkailutarjonta. Asukasluku oli 1.1.2010 10 665 henkilöä ja kaupungin kokonaispinta-ala on 1422 km². (Saarijärvi, info 2010.)

Välumatkat Saarijärveltä lähiseudun kuntiin sekä eri kunnista toiseen ovat pitkiä, ja varsinkin pienemmissä kunnissa julkisten kulkuneuvojen liikennöintiä on vähennetty. Tämä aiheuttaa sen, että kotoa käsin koulun käyminen on raskasta, jos opiskelupaikka on eri paikkakunnalla. Koulupäivälle kertyy eri lailla pituutta, kuin jos opiskelupaikka on oman asunnon lähellä. Liian pitkät koulupäivät rasittavat sekä fyysisesti että henkisesti, ja ovat mm. yksi syy koulutuksen keskeyttämiseen. Tämän ilmiön olen havainnut omassa työssäni. Suurimmassa osassa kouluja on opiskelija-asuntolat, mutta kaikki nuoret eivät voi tai halua asua niissä. Oman asunnon hankkiminen voi olla taloudellisesti mahdotonta. Ohessa tekemäni välimatkataulukko, joka havainnollistaa millaisista välimatkoista on kyse, jos hakeutuu Saarijärven ulkopuolelle opiskelemaan ja miksi on perusteltua saada ammattistartti paikkakunnalle.

TAULUKKO 3. KOULUMATKAN PITUUS SAARIJÄRVELTÄ LÄHIKUNTIIN

6.2 Nuoren vaihtoehdot peruskoulun jälkeen

Peruskoulunsa päättävän nuoren vaihtoehdot – mitä nuori itse haluaa??

Tuomi 2010

TAULUKKO 4. NUOREN VAIHTOEHDOT PERUSKOULUN JÄLKEEN

Tekemäni mallin pohjalta (TAULUKKO 4) lähden käymään läpi, mitä opiskelupaikkoja Saarijärvi ja lähialueet tarjoavat nuorelle peruskoulun jälkeen, ja pohdin vastaako olemassa oleva tarjonta nuorten tarpeita ja toiveita. Peruskoulunsa päättäneet nuoret voivat hakea lukioon, toisen asteen ammatilliseen oppilaitokseen, kansanopistoon tai oppisopimuskoulutukseen. Yhteisvalinnassa haetaan peruskoulun päättötodistuksella lukioon, toisen asteen ammatillisiin koulutuksiin ja talouskouluun. Täydennyshaku oppilaitoksiin on kesällä, ja syksyllä on yhteisvalintahaku tammikuussa alkaviin koulutuksiin, mutta koulutustarjonta on silloin suppeampi kuin kevään haussa.

Nuoren on myös mahdollista hakea oppisopimuskoulutukseen mutta oppisopimuspaikka työntajalta on vaikea saada suoraan peruskoulun jälkeen, kuten myös työpaikka suoraan peruskoulun jälkeen ilman ammatillista koulutusta. Nuori voi lähteä työharjoitteluun mm. työpajoille, mutta työmarkkinatukeen hän on oikeutettu vasta täytettyään 17 vuotta. Kansanopistoihin on omat erilliset haut yhteisvalintahaun ulkopuolella. Kansanopistot tarjoavat lyhyempiä kursseja ja tutkintoja, joista saa esimerkiksi lisäpisteitä jatkokoulutukseen haettaessa. Kymppiluokka ja ammattistartti

eivät kuulu yhteisvalintahakuun, niihin on erillishaku. Lähimmät kymppiluokat sijaitsevat Jyväskylässä ja lähimmät ammattistartit Jyväskylässä ja Ähtärissä. Nuori voi jäädä myös kotiin pitämään ns. välivuotta, mutta silloin nuori menettää kolmen pisteen edun yhteisvalintahaussa, minkä hän saa hakiessaan ensisijaiseen toiveeseensa heti peruskoulun jälkeen tai ammattistarttivuoden jälkeen.

Periaatteessa kaikilla peruskoulunsa päättävillä nuorilla on yhtäläinen mahdollisuus jatkaa koulutusta lukiossa tai ammatillisessa oppilaitoksessa. Opiskelija voi valita minkä tahansa oppilaitoksen, koska kotikunta on velvollinen osallistumaan koulutuksen kustannuksiin. Täytyy kuitenkin ottaa huomioon, että syrjäisillä ja pienillä paikkakunnilla ei ole samanlaista mahdollisuutta tarjota nuorille laajaa koulutuspaikkatarjontaa kuin isommilla paikkakunnilla. (Lappalainen 2001, 38-39.)

Saarijärven opetuspalveluiden tavoitekortin mukaan toiminta-ajatuksena on tarjota Saarijärvellä opetuspalvelut, joilla savutetaan tiedot, taidot ja valmiudet tasapainoista elämää varten. Tavoitetila v. 2010 on, että Saarijärvellä kasvatetaan yhteiskunnassa aktiivisesti toimivia lapsia, nuoria ja aikuisia, jotka hallitsevat elämän perustaidot empaattisuudesta tietotekniikkaan. (Saarijärvi, opetuspalveluiden tavoitekortti 2010.)

Ohessa tekemäni luettelo niistä koulutusvaihtoehdoista, mitä saarijärveläiselle nuorelle on tarjolla peruskoulun päättymisen jälkeen Saarijärvellä ja lähialueella.

SAARIJÄRVI

* *Lukio*

* *Pohjoisen Keski-Suomen oppimiskeskus– toisen asteen ammatillinen koulutus*
Oppilaitoksessa on mahdollisuus suorittaa myös lukio-opintoja

- ☒ maatalousalan perustutkinto
- ☒ eläintenhoidon koulutusohjelma
- ☒ metsäalan perustutkinto
- ☒ luonto- ja ympäristöalan perustutkinto

ÄÄNEKOSKI

**Lukio*

**Pohjoisen Keski-Suomen oppimiskeskus– toisen asteen ammatillinen koulutus
Oppilaitoksessa on mahdollisuus suorittaa myös lukio-opintoja*

- ▣ liiketalouden perustutkinto
- ▣ tieto- ja viestintätekniiikan perustutkinto
- ▣ sosiaali- ja terveysalan perustutkinto
- ▣ talotekniikan perustutkinto
- ▣ rakennusalan perustutkinto
- ▣ kone- ja metallialan perustutkinto
- ▣ sähkö- ja automaatiotekniikan perustutkinto
- ▣ tieto- ja tietoliikennetekniikan perustutkinto
- ▣ prosessiteollisuuden perustutkinto
- ▣ puualan perustutkinto
- ▣ autoalan perustutkinto
- ▣ hotelli-, ravintola- ja catering-alan perustutkinto

KARSTULA

**Lukio (mahdollisuus jääkiekkolinjaan)*

**Kansanopisto – Vapaan sivistystyön koulutus (lyhyet linjat – n. 1 vuosi)*

- ▣ liikuntalinja, terveystyö, ohjaajataidot
- ▣ kasvatustieteiden ja psykologien aineiden linja
- ▣ käsityön erityistekniikoiden linja

- liikuntalinja jääkiekkopainotuksella
- liikuntalinja
- henkilökohtainen avustajalinja / omaishoitajalinja

(Koulutusopas 2010)

Esittelin vain ne oppilaitokset, joissa minun mielestäni on realistista käydä päivittäin koulussa kotoa käsin. Jyväskylässä on todella laaja koulutustarjonta, mutta sinne on matkaa 132 kilometriä Saarijärveltä edestakaisin kuljettuna, mikä minun mielestäni on aivan kohtuuton matka kuljettavaksi päivittäin peruskoulunsa päättäneelle nuorelle. Äänekoskella ja Karstulassa päivittäin kulkeminen on vielä mahdollista. Pylkönmäki liittyi Saarijärveen v. 2009, ja heitä lähimpänä olevat kunnat ovat Ähtäri ja Karstula, mutta julkinen liikenneyhteys ei kulje näihin kuntiin päivittäin, vaan ainoastaan Saarijärvelle. Näin Pylkönmäen nuorten opiskelumahdollisuudet vaikeutuvat kulkemisen kannalta muihin kuntiin kuin Saarijärveen.

7 OPINNÄYTETYÖN AINEISTO JA TOTEUTUS

7.1 Tiedonhankinta ja aineiston keruu

Opinäytetyöni aihe selkeni minulle tammikuussa 2010, silloin tein yhdessä työparini kanssa aloitteen Äänekosken Ammatillisen koulutuksen kuntayhtymälle ammattistartin saamiseksi paikkakunnallemme. Perustelimme omilla kokemuksillamme nuorten parissa tehdyllä työllä miksi koemme tärkeäksi saada ammattistartin Saarijärvelle. Tästä ajatus eteni siihen, että halusin tutkia kokivatko saarijärveläiset peruskoulunsa päättävät nuoret tärkeänä saada ammattistartti Saarijärvelle. Halusin myös selvittää, mitä ne nuoret jotka ovat olleet jo vuoden ammattistartissa, ovat koulutuksestaan hyötäneet. Halusin haastatella niitä avainhenkilöitä, jotka tekevät työtä nuorten kanssa ja joiden työ liittyy nuorten koulutukseen ja ammatinvalintaan ohjaamiseen, sekä ammattistartiin. Haastattelin Saarijärven keskuskoulun oppilaanohjaajan, Ähtäriin ammattistartin opettajan sekä

työ- ja elinkeinotoimiston johtavan työvoimaneuvojan saadakseni selville onko Saarijärvellä tarvetta ammattistartille. Tein laadullisen tutkimuksen pyrkien ymmärtämään tutkittavaa ilmiötä, sekä selvittämään ilmiön merkitystä ja tarkoitusta sekä saamaan kokonaisvaltaisen ja syvemmän käsityksen ilmiöstä. Luin kirjallisuutta laadullisesta tutkimuksesta, ja löysin muun muassa Hirsjärvi, Remes & Sajavaaran (2009) teoksesta elementtejä, jotka tukivat omaa työtäni prosessointia. Hirsjärven ym. (2009) mukaan lähtökohtana laadullisessa tutkimuksessa on todellisen elämän kuvaaminen. Laadullisessa tutkimuksessa pyritään tutkimaan kohdetta kokonaisvaltaisesti ja pyrkimyksenä on löytää tai paljastaa tosiasioita kuin todentaa jo olemassa olevia väittämiä.

-Tutkimus on luonteeltaan kokonaisvaltaista tiedon hankintaa ja aineisto kootaan luonnollisissa, todellisissa tilanteissa.

- Tutkimuksessa suositaan ihmistä tiedon keruun instrumenttina. Apuna ovat lomakkeet ja testit.

- Tutkimuksessa käytetään induktiivista analyysia. Lähtökohtana on aineiston monitahoinen ja yksityiskohtainen tarkastelu.

- Tutkimuksessa käytetään laadullisia metodeja aineiston hankinnassa, näin tutkittavien näkökulmat ja ääni pääsevät esille.

-Tutkimuksen kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti, ei satunnaisotoksella.

- Tutkimussuunnitelma muotoutuu tutkimuksen edetessä.

- tapaukset käsitellään ainutlaatuisina ja tulkitaan aineistoa sen mukaisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161,164.)

Luettuani alan kirjallisuutta, siirryin aineiston keräämisiin ottamalla yhteyttä niihin tahoihin, joilta tulisin samaan aineistoa opinnäytetyöhöni. Ensimmäiseksi otin yhteyttä Saarijärven keskuskoulun oppilaanohjaajaan ja Ähtärin ammattistartin opettajaan, ja kysyin olisiko minun mahdollista tehdä kyselytutkimus oppilaille opinnäytetyötäni varten. Kysyin voisinko haastatella myös heitä, jotta saisin aineistoa nuoria ohjaavilta tahoilta. Sovin myös haastattelun työ- ja elinkeinotoimistoon, saadakseni aineistoa nuoria ohjaavalta taholta oppilaitoksen ulkopuolelta.

Saarijärvellä toteuttaminen oli helppoa, koska omaan työhöni kuuluu kiertää keväisin kaikki peruskoulunsa päättävät luokat läpi, ja kertoa nuorille kesätyöpaikoista ja etsivä työparitoiminnan tarjoamasta tuesta nuorille peruskoulun päättymisen jälkeen. Pystyin samalla kertomaan nuorille omasta opinnäytetyöstäni ja kysymään ketkä haluavat osallistua kyselytutkimukseeni ja vaikuttaa näin mahdollisesti ammattistartin saamiseen Saarijärvelle. Ähtäriin oli yhteydessä puhelimitse ja sähköpostitse ammattistartin opettajaan. Ähtärissä ammattistartin opettaja kysyi ammattistartin oppilailta ketkä haluavat osallistua tutkimukseeni. Ähtärissä näin tutkimukseeni osallistujat ensimmäistä kertaa vasta mennessäni tekemään varsinaista kyselyä.

Koska kyse oli alaikäisille suunnatusta kyselytutkimuksesta, nuoret tarvitsivat vanhemmiltaan luvan tutkimukseen osallistumiseen. Tein tätä varten tarvittavan kaavakkeen (LIITE 1 ja 2) ja Saarijärven keskuskoulun oppilaanohjaaja ja Ähtäriin ammattistartin opettaja hoitivat näiden lupalappujen jakamisen nuorille. Nuoret antoivat ne vanhempien allekirjoituksella varustettuina minulle osallistuessaan kyselyyn.

Ennen kyselyä ja haastatteluja kävin kysymykset läpi opiskelutoverieni ja opinnäytetyötä ohjaavan lehtorin kanssa. Mietimme yhdessä, mitä kannattaa ja voi kysyä, jotta saan mahdollisimman kattavan aineiston opinnäytetyötäni varten. Nuorille suunnatussa kyselylomakkeessa oli strukturoituja, puolistrukturoituja sekä avoimia kysymyksiä. Kyselylomake ei voi olla vain lista kysymyksiä, vaan sen tulisi olla jäsenelty ja selkeä kokonaisuus, tutkimuslomakkeen tekemisessä tulee ottaa huomioon sen selkeys ja ymmärrettävyys. (Alkula, Pöntinen & Ylöstalo 1994, 30). Tämän vuoksi ryhmittelin kysymykset eri osa-alueisiin, jotta kokonaisuus tulee helpommaksi hahmottaa.

Tavoitteena on saada vastaus jokaiseen kysymykseen annettujen vaihtoehtojen sisällä ja haastattelijan määräämässä järjestyksessä. Kyselyssä ei voi kysyä mitä tahansa sellaista, mikä olisi mukavaa tai hyödyllistä tietää, vaan siinä kysytään tutkimuksen tarkoituksen ja ongelmanasettelun kannalta merkityksellisiä kysymyksiä. (Yhteiskuntatietellinen... 2010.)

Saarijärvellä kyselyyn osallistui viisi nuorta, Ähtärissä seitsemän nuorta. Saarijärvellä kyselyyn osallistuneet nuoret olivat iältään 15 - 16 vuotiaita, heitä oli yhteensä viisi ja he kaikki olivat tyttöjä. Ähtärissä kyselyyn osallistuneet olivat iältään 16 - 18 vuotiaita,

heitä oli yhteensä seitsemän ja heistä yksi oli poika ja loput tyttöjä. Ähtärin ammattistartin opiskelijat olivat kotoisin Soinista, Ähtäristä, Alavudelta, Virroilta ja Töysästä. Kyselyn lisäksi nuoret suunnittelivat ryhmätyönä sekä Saarijärvellä että Ähtärissä ”unelmastartin”, eli mitä ammattistarttivuosi voisi pitää sisällään jos ei tarvitsisi miettiä taloudellisia seikkoja. Tästä sain arvokasta tietoa nuoria kiinnostavista ammattialoista.

Miksi itse käytin opinnäytetyössäni aineiston keräämiseen kyselyn lisäksi haastattelua? Tuomen ja Sarajärven (2009) mukaan haastattelun etu on ennen kaikkea joustavuus. Haastattelijalla on mahdollisuus toistaa kysymys, oikaista väärinkäsityksiä, selventää ilmausten sanamuotoa ja käydä keskustelua tiedonantajan kanssa. Joustavaa haastattelussa on myös se, että kysymykset voidaan esittää siinä järjestyksessä kuin tutkija katsoo aiheelliseksi. Laadullisen tutkimuksen haastattelua voidaan pitää joustavana myös siksi, että siinä haastattelua ei ymmärretä tietokilpailuksi. Haastattelussa tärkeintä on saada mahdollisimman paljon tietoa asiasta. Haastattelun onnistumisen kannalta suositellaan, että tiedonantajat voivat tutustua kysymyksiin, teemoihin tai ainakin haastattelun aiheeseen etukäteen. Käytännössä tämä toteutuu, kun haastatteluluvasta ja haastattelun ajankohdasta sovitaan. On eettisesti perusteltua kertoa tiedonantajalle, mitä aihetta haastattelu koskee. Haastattelun etuna on myös siinä, että haastatteluun voidaan valita henkilöt, joilla on kokemusta tutkittavasta ilmiöstä tai tietoa aiheesta. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 73-74.)

Itse valitsin näiden samojen perustelujen mukaan omat haastateltavani. Saarijärven keskuskoulun oppilaanohjaajalla on vahvin tieto, mihin koulutukseen saarijärveläiset peruskoulunsa päättävät nuoret hakeutuvat ja ammattistartin opettajalla on vahvin tieto siitä miten ammattistartti on auttanut ja ohjannut opiskelijoita opinnoissa eteenpäin. Ähtärin ammattistartin opettaja on koulutukseltaan nuoriso- ja vapaa-ajan ohjaaja, ja hän on suorittanut opettajan pedagogiset opinnot. Saarijärven keskuskoulun oppilaanohjaaja on koulutukseltaan kasvatustieteiden maisteri ja opinto-ohjaaja. Molemmilla on useiden vuosien kokemus työskentelystä nuorten parissa. Saarijärven työvoimaneuvojalla on pitkä työkokemus ja vahva tietämys siitä, mitä työ- ja elinkeinotoimistolla on tarjota peruskoulunsa päättäneelle nuorelle.

Opinnäytetyöni aineisto perustuu siis aiheeseen liittyvän kirjallisuuden ja raporttien lisäksi saarijärveläisille peruskoulunsa päättävälle ja ähtäriläisille ammattistartin opiskelijoille tehdystä kyselylomakkeesta ja ryhmätyöstä sekä Saarijärven keskuskoulun oppilaanohjaajalle, Ähtärin ammattistartin opettajalle ja Saarijärven työ- ja elinkeinotoimiston johtavalle työvoimaneuvojalle tehdystä haastattelusta.

7.2 Aineiston analyysi ja käytettävät menetelmät

Opinnäytetyöni on tarvelähtöinen ja etsin vastauksia seuraaville kysymyksille:

- *Tarvitaanko ammattistartti Saarijärvelle?*
- *Millainen ammattistartti sisällöltään palvelee seutukunnan nuoria?*
- *Onko nykyinen koulutustarjonta riittävä peruskoulun jälkeen syrjäytymisen ehkäisyn kannalta?*

Muurosen mukaan tutkimuksen tekemisessä on oleellista kysyä Pilatuksen tavoin. ”Mikä on totuus?” Totuuden etsimisessä on oleellisinta on pyrkimys päästä sitä niin lähelle kuin mahdollista. Laadullinen tutkimusprosessi on pitkälti tutkijan omaan intuition, tulkintaan, järkeilykykyyn, yhdistämis – ja luokitteluvalmiuksiin perustuvaa; on monta tapaa tehdä päätelmiä – jopa toisiinsa nähden ristiriitaisia – samasta aineistosta. (Muronen, J. 2008, 7 - 8.)

Kerätyn aineiston analyysi, tulkinta sekä johtopäätösten teko ovat tutkimuksen ydinasia. Se on tärkeä vaihe, siihen tähdätään tutkimusta aloitettaessa. Analyysivaiheessa tutkijalle selviää minkälaisia vastauksia hän saa ongelmiinsa. Niinkin voi käydä, että analyysivaiheessa tutkijalle selviää miten ongelmat olisi oikeasti pitänyt asettaa. (Hirsjärvi ym. 2009, 221.)

Lomakekysely sopii parhaiten sellaisiin tutkimuksiin, jossa on tarkoitus kvantifioida aineistoa ja / tai käsitellä sitä tilastollisen analyysin keinoin. Toisinaan lomakekyselyyn sisällytetään myös avoimia kysymyksiä, jotka voidaan käsitellä laadullisesti tai määrällisesti luokittelemalla vastaukset jälkikäteen. Avoimien kysymysten määrä ja vastausten laajuus määrittää sen, voiko strukturoidun aineiston avovastauksia soveltaa laadullisen analyysin tarpeisiin. (Yhteiskuntatietellinen... 2010.)

Aineistolähtöinen analyysi on yksinkertaistetusti teorian rakentamista alhaalta ylöspäin. Onkin erittäin tärkeää pohtia empiirisen aineiston rajaus niin, että sen analysointi on järkevää. Aineistolähtöisen analyysin tavoitteena on antaa perustietoa tietyn ilmiön olemuksesta eli kertoa, mitä ilmiö merkitsee. Laadullisessa tutkimuksessa keskitytään pieneen määrään tapauksia, ja analysoidaan ne perusteellisesti. (Eskola & Suoranta 2001, 18-19.) Laadullisen tutkimuksen haasteet nousevat aineiston runsaudesta ja elämäläheisyydestä. Varsinkin silloin, kun on käytetty useita aineistonkeruumenetelmiä, on analyysin tekeminen haastavaa, mutta mielenkiintoista. Tarkoituksena ei kuitenkaan ole analysoida kaikkea materiaalia, vaan löytää tutkimukselle relevantti osa, joka antaa vastauksia tutkimuskysymyksiin. (Hirsjärvi ym. 2009, 224.)

Tutkimuksen aineisto kuvaa tutkittavaa ilmiötä ja analyysin tarkoitus on luoda sanallinen ja selkeä kuvaus tutkittavasta ilmiöstä. Sisällönanalyysillä pyritään järjestämään aineisto tiiviiseen ja selkeään muotoon kadottamatta sen sisältämää informaatiota. Laadullisen aineiston analysoinnin tarkoituksena on informaatioarvon lisääminen, koska hajanaisesta aineistosta pyritään luomaan mielekästä, selkeää ja yhtenäistä informaatiota. Analyysillä luodaan selkeyttä aineistoon, jotta voidaan tehdä selkeitä ja luotettavia johtopäätöksiä tutkittavasta ilmiöstä. Aineiston laadullinen käsittely perustuu loogiseen päättelyyn ja tulkintaan, jossa aineisto aluksi hajotetaan osiin, käsitteellistetään ja kootaan uudestaan uudella tavalla loogiseksi kokonaisuudeksi. Laadullisessa aineistossa analyysia tehdään tutkimusprosessin jokaisessa vaiheessa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 109.)

Itse aloitin opinnäytetyöni analyysin vasta kun olin kerännyt kaiken aineiston, olin kirjoittanut haastattelut puhtaiksi ja käynyt kyselytutkimuksen vastaukset läpi. Varsin pian vastauksista nousivat selkeästi esille teemat, jotka myös peilautuivat sekä

tietoperustaan että tutkimuskysymyksiini. Saarijärvellä kyselytutkimukseen osallistuneet nuorten vastauksista näkyi, että nuoret olivat kiinnostuneita saamaan ammattistartin Saarijärvelle ja Ähtäriin nuoret olivat olleet jo vuoden ajan ammattistartissa, ja antoivat arvokasta kokemusperäistä tietoa ammattistartin tärkeydestä nuoren elämään. Saarijärven keskuskoulun oppilaanohjaaja ja Ähtäriin ammattistartin opettaja perustelivat ammattistartin merkitystä oman työnsä ja kokemuksensa pohjalta. Pystyin pohtimaan aineiston perusteella kohtaavatko nuorten näkemykset oppilaanohjaajan ja ammattistartin opettajan näkemykset.

Halusin syventää tietoa nuorilta ammattistartin sisällöistä tekemällä ryhmätehtävän sekä Saarijärven peruskoulunsa päättävälle oppilaille että Ähtäriin ammattistartin opiskelijoille. Nuoret pohtivat yhdessä, mitä ammattistarttivuosi voisi pitää sisällään, jos vuoden aikana ei tarvitsisi miettiä taloudellisia seikkoja. Nuoret saivat vapaasti esittää ajatuksiaan ja ideoitaan, itse toimin ainoastaan näiden ajatusten ja ideoiden kirjaajana enkä halunnut vaikuttaa aineiston syntyyn, sanoin vain että vääriä vastauksia tähän ei ole ja rohkaisin ja kannustin kaikkia vastaamaan. Analysoin tämän aineiston teemoittelemalla vastaukset nuorten antamista vastauksista. Aineistosta nousi selkeästi esille nuorten kiinnostus liikuntaan, kauneuteen ja terveyteen, musiikkiin, eläimiin, matkailuun ja kieliin. Tein aineiston perusteella johtopäätökset millaisesta koulutuksesta nuoret voisivat myös olla kiinnostuneita ammattistartin jälkeen, eli vastaako lukio vai toisen asteen ammatillinen koulutus näitä tarpeita? Olen ryhmitellyt nuorten kyselylomakkeen vastaukset sekä oppilaanohjaajan ja ammattistartin opettajan haastattelujen vastaukset seitsemään eri teemaan ja käyn tulokset läpi näiden teemojen mukaan. Muodostin teemat lukemalla useaan kertaan haastattelujeni kysymykset ja vastaukset läpi. Oppilaanohjaajalle ja ammattistartin opettajalle esittämäni haastattelukysymykset olivat osittain erilaiset, joten lukemalla vastauksia läpi, merkitsin erivärisillä kynillä yhdenmukaiset tai samat sanat ja vastaukset, ja näiden pohjalta muodostin seitsemän eri teemaa, joihin haastattelusta tuli esiin vastaukset. Käytän tässä analysoinnissa oppilaanohjaajasta ja opettajasta myös yhteisnimitystä ohjaajat jos he ovat molemmat vastanneet kysymykseen samalla lailla.

8 TULOKSET

8.1 Yksilövastaukset ammattistartin tarpeellisuudesta

1. Kenelle ammattistartti on tarkoitettu?

Ammattistartti on sekä nuorten että ohjaajien mielestä tarkoitettu niille, jotka eivät vielä tiedä mitä haluavat tehdä elämässään, eli vielä tulevaisuudesta epävarmoille. Ammattistartti on tarkoitettu niille, jotka haluavat korottaa peruskoulun päättötodistuksen numeroita ja jotka tarvitsevat aikaa kasvamiseen ja selvyyttä tulevasta ammatistaan. Ohjaajien mielestä ammattistartti on tarkoitettu myös niille, jotka tarvitsevat kehittymistä elämänhallintataidoissa ja lisää kypsyä aikaa jatko-opintoihin. Oppilaanohjaaja näki tärkeänä ammattistartin niille, jotka tarvitsevat apua peruskoulun päättötodistuksen saamiseen.

2. Miksi kannattaa hakeutua ammattistarttiin?

Nuoret ja ohjaajat pitivät tärkeänä sitä, että ammattistarttivuodesta saa kolme lisäpistettä, mikä saattaa auttaa hakeuduttaessa koulutukseen ammattistarttivuoden jälkeen. Saman kolme lisäpistettä saa yhteisvalintahaussa peruskoulun päättyessä, mutta sen edun menettää, jos pitää välivuoden tekemättä mitään. Tärkeäksi koettiin työelämään tutustuminen vuoden aikana, sekä yleensä sen että saa vuoden aikana miettiä tulevaisuuttaan. Oppilaanohjaaja koki tärkeänä sen, että nuoret saavat mahdollisuuden kehittää opiskelunmiuksiaan ja opiskelutekniikkaansa sekä sen että nuoren ei tarvitse kokea ahdistavaa pakkovalintaa yhdeksännen luokan keväällä, jos on olemassa paikka missä voi miettiä tulevaa alansa vielä vuoden.

3. Mikä on ammattistartin tavoite?

Tärkeimpänä tavoitteena koettiin se, että ammattistarttivuoden aikana saa selvyden ja varmuuden omasta alastaan. Tämä varmistaa sen, että koulutuksen keskeyttämisen riski vähenee. Toisena tärkeänä tavoitteena koettiin peruskoulun päättötodistuksen numeroiden korottaminen, eli paremmalla todistuksella myös mahdollistetaan tulevaan koulutukseen pääseminen. Ammattistartin opettaja lisäsi tavoitteisiin vielä syrjäytymisen ehkäisyn ja elämänhallintataitojen kasvattamisen.

4. Mitä nuoret hyötyvät ammattistarttivuodesta?

Ähtärin nuorista kuusi seitsemästä vastaajasta koki että sai lisää itsevarmuutta vuoden aikana, ja että koulutus oli lisännyt heidän mahdollisuuksiaan päästä haluamalleen koulutuslalle. He olivat valmiita suosittelemaan ammattistarttia niille, jotka eivät vielä tiedä mitä haluavat tulevaisuudessaan tehdä. Nuoret kokivat tärkeänä mahdollisuuden korottaa peruskoulun päättötodistuksen arvosanoja, sekä kolmen lisäpisteen mukanaan tuoman hyödyn hakeuduttaessa ammattistartilta seuraaviin opintoihin. Ammattistartin opettaja koki tärkeänä taitoaineiden numeroiden korottamisen, nuorten kasvamisen sekä nuoren saaman henkilökohtaisen ohjauksen tärkeyden oman alan löytymisen kannalta.

5. Ketkä hakeutuvat ammattistarttiin?

Ammattistartin opettajan mielestä hakeutujia on ” laidasta laitaan”. Hakeutujia ovat ne, jotka eivät ole päässeet minne ovat hakeneet ja niitä jotka eivät tiedä mihin koulutukseen hakevat. Ammattistarttiin tulee ammatillisen koulutuksen keskeyttäjiä, sekä nuoria jotka ovat opiskelleet pienryhmissä, joilla on lukihäiriöitä ja/ tai keskittymishäiriöitä. Kahden nuoren mielestä ammattistarttiin hakeutuu sellainen nuori, joka ”tietää mikä on jo varma mikä haluaa olla isona” ja ” nuori joka ei hirveesti tykkää koulun käynnistä tai ei pärjää koulussa”.

6. Mitkä ovat ammattistartin kehittämistarpeet?

Saarijärven keskuskoulun oppilaanohjaajan vastaus kysymykseen on selkeä. Koska Saarijärveltä puuttuu nivelvaiheen koulutus kokonaan, tarvetta koulutukselle on. Laaja-alainen ammattistartti palvelisi alueellisesti pohjoisen Keski-Suomen kuntia, jos se pystyisi vastaamaan nivelvaiheen eri tarpeisiin.

Ähtärin ammattistartin opettaja koki tärkeänä oikean ryhmäkoon ammattistartissa. Ammattistartin opettajalla saisi olla maksimissaan 18 oppilasta ja tärkeää olisi saada opettajalle työpari. Yhteistyötä opettajan, vanhempien, pajojen ja sosiaalitoimen välillä pitäisi entisestään laajentaa ja näin vähentää ammattistartin keskeyttämiä.

Nuoret kokivat tärkeänä, että pitäisi olla mahdollisuus vielä useamman peruskoulun päättötodistuksessa olevan numeron korottamiseen.

7. Millainen ammattistartin tulee olla sisällöltään?

Nuorten ja ohjaajien mielestä tärkeää on tutustua ammatilliseen koulutukseen, ammattialoihin ja eri ammatteihin sekä tutustua oikeaan työelämään. Koulutuksen tulee olla tavoitteellista sekä kehittää nuoren opiskeluvalmiuksia ja itsetuntemusta.

Nuorten mielestä ammattistarttivuoden aikana nuorille tulisi tarjota terveyden hoitajan ja ammattinvalintavalintapsykologin palveluja sekä tietoa KELA:n nuorille tarjoamista palveluista. Erilaiset vierailut yleensä ovat nuorten mieleen.

8.2 Ryhmätyön vastaukset ammattistartin sisällöstä

Seuraavaksi ryhmätyön vastauksia, missä sekä saarijärveläiset peruskoulunsa päättävät opiskelijat että Ähtäriin ammattistartin opiskelijat miettivät lähemmin ammattistartin sisältöä. Itse sain näin tietoa nuoria tällä hetkellä kiinnostavista ammattialoista. Aineiston olen teemoitellut nuorten antamista vastauksista, mitkä ammattistartin sisällöissä kiinnostavat nuoria ja miten he haluaisivat niitä toteuttaa.

UNELMASTARTTI / SAARIJÄRVEN NUORET

Liikunnasta kiinnostuneet haluaisivat kokeilla:

- sukeltamista esim. Punaiseen mereen - näkemään hylkyjä ja delfiinejä
- Baywatch- rantavahdin työtä ulkomailla
- Amerikassa golfin ja jääkiekon pelaamista
- Jalkapallon pelaamista Englannin valioliigassa
- Kalliokiipeilyä

Kotitalous- ja terveysalasta kiinnostuneet haluaisivat:

- tutustua amerikkalaiseen Mac Donaldsiin – ja jakaa terveysvalistusta

Kauneudenhoitoalasta kiinnostuneet haluaisivat:

- tutustua Huippumallit-sarjan tekoon
- päästä näkemään mallien takahuone ja sarjan käsikirjoituksen teko

Musiikista kiinnostuneet haluaisivat:

- päästä bändikiertueen mukaan näkemään mitä työ oikeasti on.

Matkailusta ja kulttuurista kiinnostuneet haluaisivat:

- matkustaa Kiinaan, puuttua lapsityövoiman käyttöön
- tutustua presidentin työhön, matkustaa Valkoiseen taloon
- matkustaa Suomen lappiin, tutustua "hissimiehen" työhön
- matkustaa Afrikkaan, tutustua kehitysyhteistyöhön
- tutustua lennonjohtajan ja lentoemännän työhön ja Hornet-simulaattoriin
- kokea miltä tuntuisi olla julkkis ja kävellä punaista mattoa
- päästä matkaoppaan mukaan joka kertoisi ulkomaan jostain kohteesta, esim. Irlanti tai Englanti
- tutustua johonkin kaukaiseen saareen, ei turistikohde "LOST -sarja" -tyyliin

Kielistä kiinnostuneet haluaisivat:

- matkustaa Englantiin Oxfordiin, tutustua college-elämään ja oppia kieltä

Eläintenhoidosta kiinnostuneet haluaisivat:

- tutustua laukkakilpailuihin
- tutustua hevosten ja koirien parissa tehtävään työhön
- lähteä savannille kouluttajaksi

Mediatyöstä kiinnostuneet haluaisivat:

- oppia kuvanmuokkausta
- lähteä Hollywoodiin oppimaan elokuvan tekoa
- nähdä Harry Potterin, Hobbit-elokuvan tai Simpsonien tekemistä – eli miten mm. äänet tehdään elokuvissa

Tutkimustyöstä kiinnostuneet haluaisivat:

- lähteä kauas merille tutkimaan, selvittämään mm. Bermudan kolmion salaisuus

UNELMASTARTTI / ÄHTÄRIN NUORET

Liikunnasta kiinnostuneet haluaisivat:

- matkustaa tanssin MM-kisoihin, ihan mihin päin maailmaa tahansa
- uimaan Thaimaaseen tai Amerikkaan

Kotitalous- ja terveysalasta kiinnostuneet haluaisivat:

- tutustua eri maiden ruokakulttuuriin mm. kiinalaiseen, meksikolaiseen ja italialaiseen ruokaan ja sen valmistukseen

Kauneudenhoitoalasta kiinnostuneet haluaisivat:

- tutustua parturi-kampaajan työhön
- päästä muotinäytöksiin

Musiikista kiinnostuneet haluaisivat:

- haluaisivat tavata yhtyeitä, ja tutustua heidän elämäntyyliinsä

Matkailusta ja kulttuurista kiinnostuneet haluaisivat:

- nähdä Pariisi ja Eiffel-torni
- matkustaa Amerikkaan, esim. Miamiin. - shoppailemaan, hengaillemaan

- matkustaa Rovaniemelle, tutustua paikalliseen kulttuuriin ja ihmisiin
- laivamatkalle

Kielistä kiinnostuneet haluaisivat:

- tutustumismatkalle Amerikkaan oppimaan kieltä paikan päällä.

Mielenkiintoista oli havaita molemmissa ryhmissä, että nuorilla on voimakas kiinnostus siihen, miten ulkomailla tehdään töitä ja käydään koulua. Erityisesti nuorten kiinnostus englannin kieleen ja amerikkalaiseen kulttuuriin on voimakasta. Itse olen sitä mieltä, että tämä on hyvin pitkälti median vaikutusta. Keväällä 2010 televisiossa pyörinyt Matkaoppaat -sarja on ollut todella suosittu, ja on omalta osaltaan vaikuttanut siihen, että nuoret ovat kiinnostuneita oppaan töistä. Vieraiden maiden kulttuurit kiinnostivat yleisestikin, varsinkin eri maiden ruuat. Erilaisia televisio-ohjelmia liittyen ruokaan ja ruokailukulttuuriin näkyi keväällä 2010 useilla eri kanavilla. Molemmat ryhmät olivat kiinnostuneita musiikissa myös siitä, mitä bändin työ varsinaisesti sisältää todellisuudessa, eli bändiläisten elämä sen jälkeen kun esiintyminen lavalla oli ohitse kiinnosti paljon. Itse yllätyin siitä, että erilaiset kädentaitoammatit eivät herättäneet kiinnostusta, vai onko sitten niin että jos rahaa olisi unelmastartissa paljon käytössä, niin on pakko lähteä merta edemmäksi kalaan ja katsomaan onko ruoho vihreämpää aidan toisella puolella?

Kivekkään (2001) tutkimuksen mukaan oma kiinnostus ohjaa nuorten koulutusvalintoja heidän puutteellisesta tietämyksestään huolimatta. Kivekkään tutkimuksessa 87 prosenttia nuorista ilmoitti ”oman mielenkiinnon” olleen tärkein motiivi koulutuspaikan valinnassa. Nuoren mielikuvat koulutuksesta perustuvat usein kuitenkin melko epäluotettaviin lähteisiin. Esimerkiksi median värittämät mielikuvat ammateista eivät useinkaan kohtaa täysin työ-elämän todellisuutta. Mediassa tiettyjä ammatteja ihannoidaan ja niistä välittyy jännittävämpää kuvaa kuin mitä ne todellisuudessa ovatkaan. Koulun aloittaminen voi siten aiheuttaa nuorelle pettymyksen, kun koulussa käydäänkin läpi perusasioita, eikä siirrytä suoraan ammatinharjoittamiseen. Esimerkiksi vaatealalla harjoitellaan suoran sauman ompelua muotisuunnittelun sijaan ja autoalalla opetellaan fysiikan lakeja ennen upeiden autojen laittamista. (Kivekäs 2001, 21–22.)

Seuraavaksi pohdin puoltaako nuorten kiinnostus aiheiden valinnan puolesta lukio- vai ammatillista koulutusta Saarijärvellä. Koska nuoret pohtivat eri aloja mihin he haluaisivat tutustua, en voi vetää suoraa johtopäätöstä onko kyse varsinaisia aloista, joita he haluavat opiskella tai tehdä työkseen, vaan lähinnä pohdin kohtaavatko nuorten kiinnostus ja koulutustarjonta toisensa.

8.3 Nuorten oma kiinnostus – vastaako olemassa olevaan koulutustarjontaan?

Saarijärveläiset peruskoulunsa päättävät nuoret ovat kiinnostuneita liikunnasta. Karstulan lukiossa on jääkiekkolinja, ja kansanopistossa liikuntalinja, josta voi hakea lisäpisteitä liikunta-alalle jos haluaa suorittaa alan tutkinnon. Toisaalta nuorten kiinnostus kohdistui ulkomailla tapahtuvaan liikuntaan, joten tämä puoltaa lukion käymistä kielitaidon kohentamisen kannalta. Lähin varsinainen urheilulukio, missä painopistealueina ovat mm. uiminen, jääkiekko, jalkapallo, yleisurheilu, sijaitsee Jyväskylässä. Nuoria kiinnostivat terveelliset elämäntavat ja tottumukset, ja oikeanlaisten elämäntapojen noudattamisen hyödyn levittäminen amerikkalaisille. Terveysalan koulutusta on lähialueilla Äänekosken sosiaali- ja terveysalan perustutkinto ja Karstulan kansanopiston terveystuokunta- ja ohjaajataidot linja. Molemmat antavat lisäpisteitä terveysalan koulutukseen, mutta varsinaisen valistustyön tekeminen ulkomailla vaatii laajan koulutuksen. Nuoret olivat kiinnostuneet näkemään ulkomailla julkkisten takahuoneet sekä todellisen elämän lavan ulkopuolella, niin muodin kuin musiikin saralla. Nuoret halusivat myös päästä seuraamaan elokuvan tekemistä Hollywoodissa. Näihin aloihin ei suoranaista opetustarjontaa löydy lähialueilta. Uskoisin että lukion kieliopinnot auttavat englannin kielen kehittämisessä, sekä mahdollinen vaihto-oppilasvuosi USA:ssa voi mahdollistaa jotain haaveisiin liityvää. Samoin nuoret halusivat tutustua college-elämään, mikä puoltaa lukion käymistä. Matkaoppaan ja lentoemännän työ kiinnosti saarijärveläisiä nuoria. Lähin matkailualan perustutkintoa antava koulutus löytyy Jyväskylältä, ja koulutus mahdollistaa työssäoppimisjakson ulkomailla. Varsinaisia matkaoppaita kouluttavat Suomessa valmismatkajärjestäjät. Esimerkiksi Aurinkomatkat edellyttää hakijalta kielitaitoa, 23 vuoden ikää, ylioppilastutkintoa ja lisäksi ammatillista tutkintoa. Lentoemäntiä kouluttavat lentoyhtiöt, mm. Finnair. Koulutukseen pääsemiseksi vaaditaan kielitaito, ylioppilastutkinto tai muu

keskiasteen tutkinto Näiden pääsykriteerien pohjalta jos miettii aloja Saarijärveltä käsin, nuoren kannattaa suorittaa ylioppilastutkinto. Nuoret olivat kiinnostuneita eläintenhoidosta. Ammatin kyseiseltä alalta saa Saarijärveltä, Saarijärvellä voi suorittaa eläintenhoitajan tutkinnon, jos haluaa tehdä työtä kyseisellä alalla.

Tein taulukon siitä mihin sekä Saarijärvellä että Ähtärissä haastattelemanuoret hakivat kevään 2010 yhteisvalintahaussa. Mielenkiintoista oli havaita, että Ähtärin ammattistartin opiskelijoista kukaan ei hakenut lukioon, ja saarijärveläiset nuoret olivat kiinnostuneita monenlaisista tutkinnoista, joita voi suorittaa toisen asteen ammatillisissa oppilaitoksissa, ja silti he hakivat lukioon. Mutta lukio ei anna ammattitutkintoa, joten nämä vastaajat ilmeisesti hakeutuvat tulevaan ammattiinsa vasta lukion käytyään. Ohessa kaaviona nuorten vastaukset yhteisvalintahakuun sekä Saarijärveltä että Ähtäristä.

TAULUKKO 5. KEVÄÄN 2010 YHTEISVALINTAHAKU

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimukseni tehtävänä oli selvittää ”Tarvitaanko Saarijärvelle ohjaava ja valmistava koulutus?” Kysymykseen voin vastata että kyllä tarvitaan. Saarijärvellä ja lähialueilla on mielestäni kohtalainen opetustarjonta, mikä riittää kattamaan usean saarijärveläisen nuoren opiskelutoiveet ja –tarpeet, tai antamaan alustavan pohjakoulutuksen nuoren hakiessa jatko-opiskelupaikkaan. Ongelmana ovatkin ne nuoret, jotka eivät tiedä mitä alaa haluavat opiskella, tai peruskoulun päättötodistuksen keskiarvo ei riitä haluttuun koulutusalaan. Tosiasia on, että Saarijärveltä puuttuu kokonaan nivelvaiheen koulutus, johon nuori voi itse hakeutua tai nuori voidaan ohjata. Tämän tutkimuksen alkuun tekemässäni kaaviossa (KAAVIO 1) pohdin keitä ovat ne nuoret, jotka tarvitsevat ammattistarttia ja ovatko nuoret vaarassa syrjäytyä jos nuoren omalla paikkakunnalla ei ole tarjota nuorten tarpeita vastaavaa koulutusta peruskoulun jälkeen. Tutkimukseni ja oman työkokemukseni myötä olen sitä mitä että nuori on vaara syrjäytyä. Erityisesti silloin, jos nuori jää pitkäksi aikaa kotiin heti peruskoulun jälkeen tai toisen asteen ammatillisen koulutuksen keskeyttämisen jälkeen, ja hän ei saa riittävää tukea ja ohjausta opintojen aloittamiseen tai opintojen loppuun suorittamiseen.

Kiinnostusta ammattistarttia kohtaan nuorilla on, koska Saarijärvellä 31 nuorta 137 peruskoulunsa päättävästä oppilaasta haki ammattistarttiin keväällä 2010, ja uskon että luku olisi suurempi, jos koulutusta olisi tarjota Saarijärvellä. Etsivällä työparilla Saarijärvellä on ollut asiakkaina hankkeen aikana kahdeksankymmentä nuorta, ja suurimmalla osalla heistä opinnot ovat keskeytyneet, koska he ovat opiskelujen aikana todenneet olevansa väärällä alalla ja/tai heidän elämänhallinta- ja opiskelutaitonsa taitonsa ovat olleet puutteelliset. Minulle tuli tällä viikolla uusi asiakas, nuori poika joka oli keskeyttänyt toisen asteen ammatillisen koulutuksen. Pojalla on hyvät atk-taidot, ja hän on musikaalinen, mutta peruskoulun päättötodistuksen keskiarvo ei riittänyt hänen haluamilleen aloille, ja poika koki turhauttavana opiskelupaikan ja –paikkakunnan mihin hän pääsi, ja koulutus keskeytyi. Poika kertoi, miten tärkeä ammattistartti Saarijärvellä olisi ollut hänen kohdallaan peruskoulun päättymisen jälkeen numeroiden korottamisen takia.

Tämä oli vain yksi tapaus monesta hyvin samankaltaisesta tapauksista joita etsivä työpari kohtaa Saarijärvellä. Peruskoulunsa päättävä nuori joutuu todella nuorella iällä miettimään omaa alaansa. Osalle se on helppoa, mutta osalla ei ole vielä mitään käsitystä, mitä he haluaisivat tehdä tulevaisuudessa. Saarijärvellä oli aikoinaan 10-luokka, missä nuoret pystyivät miettimään vielä vuoden tulevaisuuttaan ja korottamaan peruskoulun päättötodistuksen numeroita. Nykyään koulutusta ei ole enää Saarijärvellä.

Haastattelin tutkimustani varten nuoria sekä heidän kanssaan ohjaustyötä tekeviä tahoja. Kaikki tahot pitivät ammattistarttia tärkeänä, samoista syistä kuin itsekkin. Saarijärveltä puuttuu nivelvaiheen koulutus, ja sille on selkeästi tarvetta. Sisällöltään ammattistartin tulee olla sellainen, että nuoren opiskelu- ja elämönhallintataidot kehittyvät, nuori pääsee tutustumaan mahdollisimman syvästi eri ammattialoihin jotta oma ammatillinen suuntaus selviää. Kaikista tärkeimpänä sisältönä on mahdollisuus korottaa peruskoulun päättötodistusta ja mahdollistaa näin nuoren pääsy haluamalleen alalle. Lisäksi nuori saa ammattistarttivuodesta kolme tärkeätä lisäpistettä, hakiessaan yhteisvalintahaussa. Nämä pisteet nuori menettää, jos hän jää pelkästään kotiin peruskoulun jälkeen, ja hakee koulutukseen kevään yhteisvalintahaussa. Ryhmätehtävässä, missä nuoret saivat yhdessä suunnitella ”unelmastarttia” esille tuli todella hyviä ideoita ja ajatuksia. Käytännössä suurimman osan toteuttaminen on mahdotonta, mutta tehtävä antoi suuntaviivoja mistä aloista nuoret yleensä ovat kiinnostuneita nykyään. Tarkoituksena oli ideoida ammattistartin sisältöjä, ilman että tarvitsi miettiä taloudellisia asioita, ja tämä antoi paljon paremmat puitteet ideoimiseen, kuin jos olisin kertonut mitkä ovat todelliset taloudelliset resurssit ammattistarttiin ja sisältö olisi pitänyt suunnitella sen mukaan. Upeaa, että nuorilta löytyy vielä tänä päivänä unelmia ja suunnittelukykyä yli taloudellisten rajoitusten. Tämä tekemäni opinnäytetyö käsitteli nivelvaiheen koulutuksen tarpeellisuutta Saarijärvellä. Tulokset puhuvat vahvasti sen puolesta, että ammattistartille on tarvetta omalla paikkakunnallani. Nuoria ja syrjäytymisvaarassa olevia nuoria on muillakin paikkakunnilla. Nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn panostetaan hallitusta myöten, joten uskon ja toivon, että ammattistartti tulee leviämään koko Suomen kattavaksi koulutusmuodoksi, koska tekemäni opinnäytetyö sekä valtakunnalliset kokemukset ammattistartista ovat todistaneet koulutuksen tarpeellisuuden nuorten ja nuoria ohjaavien tahojen keskuudessa.

9 POHDINTA

Tämän tutkimuksen tekeminen oli mielenkiintoista, haastavaa, aikaa vievää mutta antoisaa. Tein aikaisempiin opintoihin liittyvän toiminnallisen tutkimuksen nuorten leirin ja leirin ohjaajien koulutuksen yhdistämisestä, mutta tämän tutkimuksen tekeminen oli selkeästi enemmän tarvelähtöinen, ja tutkimus pureutui suoraan Saarijärvellä olevaan koulutuspuutteeseen. En olisi lähtenyt tekemään tutkimusta tästä aiheesta, ellen olisi oman työkokemukseni myötä nähnyt, miten tärkeä ammattistartti on saada paikkakunnalle. Liian usein olen kohdannut nuoren, jonka kohdalla olen joutunut toteamaan, että ammattistartti olisi auttanut tässäkin tapauksessa.

Omaa ”vihreyteni” tutkijana näkyi siinä, että laadin liian monta kysymystä kyselytutkimukseeni. Osa kysymyksistä olivat aivan epäolennaisia opinnäytetyöni tutkimuskysymystä varten. Kysymysten tekemiseen olisi pitänyt varata enemmän aikaa, mutta olin alunperin suunnitellut tekeväni kyselyn Ähtärissä toukokuussa, mutta huhtikuussa minulle selvisi että ammattistartin opiskelijat ovat koko toukokuun työharjoittelussa, joten aikataulu aikaistui.

Tutkimuksessani sain vastaukset tutkimuskysymyksiini, mikä oli tutkimuksen teon kannalta olennaista. Nuorten kanssa oli tosi helppoa tehdä tutkimusta, koska he lähtivät aivan täysillä mukaan, ja tekivät päivästä antoisan myös minulle. Oppilaanohjaajan, ammattistartin opettajan sekä johtavan työvoimaneuvojan haastattelu oli myös palkitsevaa, koska sain paljon hyödyllistä tietoa niin opinnäytetyötäni kuin myös omaa etsivää työtäni varten. Opin myös sen, että jatkossa tehdessäni haastatteluja nauhoitan ne, koska haastattelu ja vastausten kirjoittaminen samanaikaisesti on todella työlästä.

Opiskelu Nurmijärvellä oli antoisaa, pystyin hyödyntymään opiskelujani omaan työhöni ja työasioita opiskeluuni. Halusin saada kokemuksia miten nuorisotyötä tehdään Keski-Suomen rajojen ulkopuolella, ja niitä myös sain, vaikka matkustaminen edestakaisin oli välillä raskasta. Kokonaisuudessaan sekä yhteisöpedagogiopinnot että tämä opinnäytetyö olivat positiivisia kokemuksia ja elämäni ”high lightteja”.

LÄHTEET

Alatupa, Saija (toim.) & Karppinen, Krister, Keltinkangas-Järvinen, Liisa & Savioja, Hannele 2007. Koulu, syrjäytyminen ja sosiaalinen pääoma. Löytyykö huono-osaisuuden syy koulusta vai oppilaasta? Helsinki: Edita Prima Oy.

Alkula, Tapani & Pöntinen, Seppo & Ylöstalo, Pekka 1994 Sosiaalitutkimuksen kvantitatiiviset menetelmät. Helsinki: WSOY.

EDU 2010. Koulutuksen järjestäjät. Viitattu 26.09.2010.

http://www.edu.fi/ammattikoulutus/ammattistartti/koulutuksen_jarjestajat.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2001. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerrus Oy.

Hallituksen esitys eduskunnalle uudesta nuorisolaista. HE 1/2010. Viitattu 21.09.2010. <http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2010/20100001>.

Helne, Tuula 1998. Syrjäytyä ja syrjäyttää. Onko syrjäytyminen liikettä? Hyvinvointikatsaus 2, Teoksessa Varhainen puuttuminen. Mahdollisuus nuorten syrjäytymisen ehkäisemisessä. Helsinki: Edita Prima Oy, 40-43.

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy.

Huhtala, Mikko & Lilja, Kari 2008. Ongelmalliset oppijat –raportti. Moniste 6/2008. Helsinki: Edita Prima Oy.

Hämäläinen, Juha & Kurki, Leena 1997. Sosiaalipedagogiikka. WSOY: Porvoo.

Jäppinen, Aini-Kristiina 2010. Onnistujia opinpolun siirtymissä. Ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavan ja valmistavan koulutuskokeilun (ammattistartti) vaikuttavuus. Loppuraportti, Raportit ja selvitykset 2010:2. Jyväskylä: Jyväskylän ammattiopiston paino.

Järvinen, Tero & Janhukainen, Markku 2001. Kuka meistä onkaan syrjäytynyt? Teoksessa Linnakangas, Ritva & Suikkanen, Asko. Varhainen puuttuminen. Mahdollisuus nuorten syrjäytymisen ehkäisemisessä. Helsinki: Edita Prima Oy, 40-43.

Kiepura 2010. Suomenselän sateenkaari -säätio. Viitattu 07.11.2010. <http://www.kiepura.fi/sateenkaari-saatio.htm>.

Kivekäs, Marja 2001. Ammatillinen koulutus nuoren selviytymisen ja syrjäytymisen pelikenttänä. Teoksessa Kivekäs, Marja & Suopajarvi, Katja (toim.) Syrjänpudotettu vai oman polkunsä kulkija. Nuori ammatillisen koulutuksen keskeyttäjänä. Kotkan kaupungin sivistystoimi.

Komonen, Katja 2001. Koulutusyhteiskunnan marginaaleissa. Ammatillisen koulutuksen keskeyttäneiden nuorten yhteiskunnallinen osallisuus. Joensuu: Joensuun yliopistopaino.

Koulutusopas 2010. Ammatillinen koulutus ja lukiokoulutus sekä vapaa sivistystyö. Opetushallitus. Rauma: Kirjapaino Oy West Point.

Lappalainen, Kristiina 2001. Yläasteelta eteenpäin – oppilaiden erityisen tuen tarve peruskoulun päättövaiheessa ja toisen asteen koulutuksessa. Joensuun Yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja N:o 71. Joensuu: Joensuun yliopisto.

Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelma 2007.

Launonen, Leevi & Pulkkinen, Lea 2004. Koulu kasvuyhteisönä. Juva: WS Bookwell Oy.

Linnakangas, Ritva & Suikkanen, Asko 2004. Varhainen puuttuminen. Mahdollisuus nuorten syrjäytymisen ehkäisemisessä. Helsinki: Edita Prima Oy.

Louhi - Jauhiainen, Marjaana 2010. Yhteishaun tulokset 2010. Email paula.tuomi@saarijarvi.fi 12.06.2010.

Muuronen, Jari 2008. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Jyväskylä: Gummerrus Kirjapaino Oy.

Niemi, Mira 2010. Ammattistarttilaiset keväältä 2010. Email paula.tuomi@saarijarvi.fi 13.08.2010.

Numminen, U. & Jankko, T. & Lyra-Katz, A. & Nyholm, N. & Siniharju, M. & Svedlin, R. 2002. Opinto-ohjauksen tila 2002. Opinto-ohjauksen arviointi perusopetuksessa, lukiossa ja ammatillisessa koulutuksessa sekä koulutuksen siirtymävaiheessa. Arviointi 08/2002. Helsinki: Opetushallitus.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2010. Viitattu 26.09.2010.
<http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2009/06/Ammattistartti.html>.

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2005. Perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen nivelvaiheen kehittämistyöryhmän muistio, 2005:33.

Opetussuunnitelman perusteet 2010. Ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaava ja valmistava koulutus 2010. Opetushallitus. Vaasa: Oy Fram AB.

Perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen nivelvaiheen kehittämis-työryhmän muistio 2005. Opetusministeriö. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2005:33. Viitattu 6.11.2010.

http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2005/liitteet/opm_270_tr33.pdf?lang=fi

Perusopetuslaki 21.8.1998/628

Pirttiniemi, Juhani 2000: Koulukokemukset ja koulutusratkaisut. peruskoulun vaikuttavuuden tarkastelu oppilasnäkökulmasta. Kasvatustieteen laitoksen tutkimuksia 168. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Pohjola, Anneli 2001. Teoksessa Nuorten myyttinen ongelmallisuus. Teoksessa Minna Suutari (toim.) Vallattomat marginaalit. Yhteisöllisyyksiä nuoruudessa ja yhteiskunnan reunoilla. Helsinki: Yliopistopaino Oy, 187 -189.

Raitanen, Anna 2010. Tilastotietoa nuorista alle 25v. työttömistä. 2010. Email paula.tuomi@saarijarvi.fi 24.09.2010.

Saarijarvi, historia 2010. Viitattu 24.07.2010.
<http://www.saarijarvi.fi/fi/info/historia/?id=1732>.

Saarijarvi, info 2010. Viitattu 24.07.2010.

<http://www.saarijarvi.fi/fi/info/?id=1202>.

Saarijärvi, opetuspalveluiden tavoitekortti 2010. Viitattu 24.07.2010.

[http://www.saarijarvi.fi/fi/palvelut/koulutus_ja_opiskelu/?id=1283/opetuspalveluiden tavoitekortti](http://www.saarijarvi.fi/fi/palvelut/koulutus_ja_opiskelu/?id=1283/opetuspalveluiden_tavoitekortti).

Suutari, Minna 2002a: Nuorten sosiaaliset verkostot palkkatyön marginaalissa. Julkaisuja 26. Nuorisotutkimusverkosto. Helsinki: Joensuun yliopisto. Teoksessa Varhainen puuttuminen. Mahdollisuus nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä. 2004. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2004:7. Helsinki: Edita Prima Oy, 46-49.

Suutari, Minna 2002b: Nuorten sosiaaliset verkostot palkkatyön marginaalissa. Lektio. Nuorisotutkimus 3 (20) Teoksessa Varhainen puuttuminen. Mahdollisuus nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä 2004. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2004:7. Helsinki: Edita Prima Oy, 46-49.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Tuomi, Paula 2010. Malli peruskoulunsa päättävän nuoren vaihtoehtoista - mitä nuori itse haluaa.

Työ- ja elinkeinoministeriö 2010. Työllisyyskatsaus. Viitattu 25.09.2010. <http://www.tem.fi/tyollisuuskatsaus>.

Valtiontalouden tarkastusvirasto 2007. Nuorten syrjäytymisen ehkäisy. Toiminnantarkastuskertomus 146 / 2007.

Yhteiskuntatieteellinen tietokirjasto 2010. Menetelmäopetus. Viitattu 15.08.2010. http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_3.html.

YLE-uutiset 2010. Ammatilliseen koulutukseen haki aiempaa useampi. Viitattu 07.11.2010. http://yle.fi/uutiset/kotimaa/2010/06/ammatilliseen_koulutukseen_hak...

LUPA HUOLTAJALTA ALAIKÄISELLE TEHTÄVÄÄ**LIITE 1****HAASTATTELUA VARTEN / SAARIJÄRVI**

Hei!

Olen Paula Tuomi ja opiskelen Yhteisöpedagogiksi Nurmijärven ammattikorkeakoulussa. Teen opinnäytetyötä, jonka aiheena on peruskoulutukseen ohjaavan ja valmistavan koulutuksen ns. AMMATTISTARTIN merkitys nuorelle ja minkälainen sen tulisi olla sisällöltään, jotta se palvelisi nuorta parhaiten.

Haastattelen Saarijärvellä peruskoulunsa päättäviä nuoria, jotka ovat kiinnostuneita vaikuttamaan koulutuksen sisältöön, jos koulutus saadaan Saarijärvelle. Tarvitsen tätä haastattelua varten huoltajan luvan, koska kyse on alaikäiselle tehtävästä haastattelusta. Kaikki haastatelluilta saadut tiedot käsitellään luotamuksellisesti ja haastateltavien nimet eivät esiinny opinnäytetyössäni.

Haastattelu tehdään toukokuussa 2010.

Myönnän Paula Tuomelle luvan haastatella

_____ (oppilaan nimi) opinnäytetyötänsä varten.

Paikka ja aika: _____

Vanhemman

allekirjoitus _____

LUPA HUOLTAJALTA ALAIKÄISELLE TEHTÄVÄÄ**LIITE 2****HAASTATTELUA VARTEN / ÄHTÄRI**

Hei!

Olen Paula Tuomi ja opiskelen Yhteisöpedagogiksi Nurmijärven ammattikorkeakoulussa. Teen opinnäytetyötä, jonka aiheena on peruskoulutukseen ohjaavan ja valmistavan koulutuksen ns. AMMATTISTARTIN merkitys nuorelle ja minkälainen sen tulisi olla sisällöltään, jotta se palvelisi nuorta parhaiten.

Haastattelen Ähtäriin ammattistartissa opiskelevia nuoria, jotka ovat kiinnostuneita vaikuttamaan koulutuksen sisältöön, jos koulutus saadaan Saarijärvelle. Tarvitsen tätä haastattelua varten huoltajan luvan, koska kyse on alaikäiselle tehtävästä haastattelusta. Kaikki haastatelluilta saadut tiedot käsitellään luotamuksellisesti ja haastateltavien nimet eivät esiinny opinnäytetyössäni.

Haastattelu tehdään toukokuussa 2010.

Myönnän Paula Tuomelle luvan haastatella

_____ (oppilaan nimi) opinnäytetyötänsä varten.

Paikka ja aika: _____

Vanhemman

allekirjoitus _____

HAASTATTELU / JOHTAVA TYÖVOIMANEUVOJA LIITE 3
10.5.2010

1. Kuinka kauan olet ollut te-toimistolla töissä?
2. Mikä on sinun koulutuksesi?
3. Mikä on kohderyhmä sinun työssäsi?
4. Mikä on haasteellisinta työssäsi?
5. Keitä ovat yhteistyökumppanisi?
6. Kuinka paljon asiakkaistasi on alle 25-vuotiaita?
7. Onko Saarijärven alueella tarvetta ammattistartille? Miksi?
8. Paljonko Saarijärvellä on vailla ammatillista koulutusta olevia alle 29-vuotiaita?
9. Ohjataanko te-toimistolta nuoria ammattistarttiin? Minne?
10. Miten nuoret sijoittuvat ammattistartin jälkeen koulutukseen? Onko ammattistartti vaikuttanut sijoittumiseen?

HAASTATTELU / OPPILAANOHJAAJA**LIITE 4****29.05.2010.**

1. Mikä on sinun koulutuksesi? Miksi päädyit alalle?
2. Kuinka kauan olet ollut opinto-ohjaajana? Kauanko Saarijärvellä?
3. Mikä on sinun aikaisempi muu työkokemuksesi nuorten parissa?
4. Onko ammattistartille tarvetta Saarijärvellä? Miksi?
5. Millainen ammattistartti sisällöltään palvelisi Saarijärveläisiä nuoria parhaiten? Miksi?
6. Miten nuoret sijoittuvat ammattistartin jälkeen koulutukseen? Onko ammattistartti vaikuttanut sijoittumiseen? Onko kokemusperäinen tieto vai uskomus?
7. Miksi nuoret hakeutuvat ammattistarttiin? Onko tieto kuultu nuorilta vai uskomus?
8. Moniko peruskoulunsa päättävä nuori oli kiinnostunut ammattistartista?

Oliko kiinnostus Ähtäriin? Jyväskylään? Muualle?

HAASTATTELU/ AMMATTISTARTIN OPETTAJA LIITE 5**29.04.2010**

1. Kuinka kauan olet ollut ammattistartin opettajana?
2. Mikä on sinun koulutuksesi?
3. Mikä on sinun aikaisempi työkokemuksesi nuorten parissa?
4. Kauanko ammattistartti on ollut Ähtärissä?
5. Mikä on ammattistartin tavoite?
6. Miten ammattistartista tiedotetaan?
7. Mistä kautta nuoret ohjautuvat ammattistarttiin?
8. Miten nuoret sijoittuvat ammattistartin jälkeen koulutukseen? Onko ammattistartti vaikuttanut sijoittumiseen?
9. Millaiset taustat ovat ammattistarttiin ohjautuvilla nuorilla?
10. Miten kehittäisit ammattistarttia vielä?

Vastaajan taustatiedot

1. Sukupuoli (ympyröi) tyttö poika

2. Ikä

3. Paikkakunta mistä olet kotoisin _____

OPISKELU / Ympyröi YKSI vaihtoehto

4. **Mihin hait kevään 2010 yhteisvalintahaussa? Merkitse ensisijainen toiveesi.**
 - a) Lukioon
 - b) Ammatilliseen koulutukseen. Mihin?

 - c) En hakenut yhteisvalintahaussa

5. **Mistä sait tiedon hakemastasi koulutusalaasta?**
 - a) Opinto-ohjaajalta
 - b) Ammattistartin opettajalta
 - c) Vanhemmilta
 - d) Kavereilta
 - e) Muilta opettajilta
 - f) Otin itse selvää, esim. netistä
 - g) Joku muu taho, mikä _____
 - h) En muista

6. **Mitä teet jos et pääse ensisijaisesti hakemaasi koulutusalaan?**
 - a) Lähden sinne minne pääsen

- b) Haen heinäkuun 2010 täydennyshaussa
- c) Haen syksyn 2010 yhteisvalintahaussa
- d) Haen töitä
- e) Jään kotiin
- f) En tiedä
- g) Muu, mikä _____

7. Todennäköinen asumistilanteesi ensi syksynä

- a) Haluan opiskella / käydä töissä vanhempien luota
- b) Haluan muuttaa omaan asuntoon
- c) Haluan muuttaa opiskelija-asuntolaan
- d) Joku muu, mikä _____

VAPAA-AIKA

8. Mitä harrastat? Yksi tai useampi vaihtoehto.

- a) Liikuntaa ja urheilua
- b) Taiteita/ kulttuuria
- c) Tietokone- ym. pelejä
- d) Jokin muu, mikä _____
- e) En mitään

9. Paljonko sinulta keskimäärin menee aikaa harrastuksiin *VIIKOSSA*?

- a) Alle 1h
- b) 2 - 4h
- c) Yli 4h

PERHETIEDOT

10. Montako ihmistä kuuluu perheeseesi?

- a) 1 – 2 hlöä
- b) 3 – 4 hlöä
- c) 5 – 6 hlöä
- d) Yli 6 hlöä

11. Huoltajiesi koulutustausta:**ÄITI**

- a) Peruskoulu
- b) Ammatillinen koulutus
- c) Ylioppilas
- d) Korkeakoulututkinto
- e) Ei tietoa

ISÄ

- a) Peruskoulu
- b) Ammatillinen koulutus
- c) Ylioppilas
- d) Korkeakoulututkinto
- e) Ei tietoa

12. AMMATTISTARTTIIN LIITTYVÄT KYSYMYKSET / Ympyröi YKSI vaihtoehto**12.1 Saan korotettua peruskoulun päättötodistuksen arvosanaa. Oma arvio.**

- a) Yhdessä aineessa
- b) 2-3 aineessa
- c) Useammassa
- d) En saa korotettua arvosanojani
- e) En tiedä

12.2 Tutustuin eri ammattialoihin

- a) Yhteen alaan
- b) 2-3 alaan
- c) Useampaan
- d) En tutustunut eri ammattialoihin
- e) En muista

12.3 Tutustuin eri oppilaitoksiin.

- a) Yhteen
- b) 2 - 3 oppilaitokseen
- c) Useampaan
- d) En tutustunut eri oppilaitoksiin
- e) En muista

12.4 Ammattistartti selkeytti käsitystäni toiveammattistani

- a) Kyllä
- b) Ei
- c) En osaa sanoa

12.5 Sain lisää itsevarmuutta tulevaisuutta varten ammattistartista

- a) Kyllä
- b) En
- c) Osittain
- d) En osaa sanoa

12.6 Voin suositella ammattistarttia niille, jotka eivät tiedä vielä omaa alaansa

- a) Kyllä
- b) En
- c) En osaa sanoa

12.7 Onko ammattistartti lisännyt mahdollisuuksiasi päästä jatkokoulutukseen?

- a) Kyllä
- b) Ei
- c) En osaa sanoa

13. Saitko tarpeeksi tietoa ammattistartin sisällöstä ennen koulutuksen alkua?

- a) Kyllä
- b) En
- c) En muista

14. Mikä oli oma tavoitteesi kun hakeuduit ammattistarttiin?

15. Oliko ammattistartissa jotain huonoa? Jos oli niin mitä?

16. Mitä hyvää oli ammattistartissa?

17. Mitä muuttaisit ammattistartissa jos saisit vaikuttaa asiaan?
Parannusehdotuksia?

KIITOS VASTAUKSESTASI!!!!

KYSELYTUTKIMUS / SAARIJÄRVI
 toukokuu 2010

LIITE 7

Vastaajan taustatiedot

1. Sukupuoli tyttö poika
2. Ikä _____

OPISKELU – ympyröi yksi vaihtoehto

3. Kaikkien aineidesi keskiarvo (jouluukuun todistus) – oma arviosi

- a) 5,5 – 5,9
- b) 6,0 – 6,4
- c) 6,5 – 6,9
- d) 7,0 – 7,4
- e) 7,5 – 7,9
- f) 8,0 – 8,4
- g) 8,5 – 8,9
- h) 9,0 – 9,4
- i) 9,5 –

4. Kuinka paljon aikaa keskimäärin käytät päivässä läksyjen tekoon?

- a) Alle 1h
- b) 1h – 2h
- c) Yli 2h

5. Onko sinulla joku lempiaine yläkoulussa?

- a) Ei ole lempiainetta
- b) Kyllä on. Mikä?

6. Mihin hait kevään 2010 yhteisvalintahaussa ? Merkitse ensisijainen toiveesi.

- a) Lukioon
- b) Ammatilliseen koulutukseen
- c) Kymppiluokalle

- d) Ammattistartiin
- e) En hakenut yhteisvalintahaussa

7. Mistä sait tiedon hakemastasi koulutusalaista? Valitse yksi kohta.

- a) Opinto-ohjaalta
- b) Vanhemmilta
- c) Kavereilta
- d) Muilta opettajilta
- e) Otin itse selvää, esim. netistä
- f) Joku muu taho, mikä? _____
- g) En muista

8. Mitä teet jos et pääse hakemaasi koulutusalaan?

- a) Lähden sinne minne pääsen
- b) Haen heinäkuun 2010 täydennyshaussa
- c) Haen syksyn 2010 yhteisvalintahaussa
- d) Haen töitä
- e) Jään kotiin
- f) Joku muu vaihtoehto. Mikä? _____
- g) En tiedä

9. Todennäköinen asumistilanteesi syksyllä 2010

- a) Haluan opiskella / käydä töissä kotoa käsin
- b) Haluan muuttaa omaan asuntoon
- c) Haluan muuttaa opiskelija-asuntolaan
- d) Joku muu

VAPAA-AIKA

10. Mitä harrastat? Yksi tai useampi vaihtoehto.

- a) Liikuntaa ja urheilua
- b) Taiteita/ kulttuuria
- c) Tietokone- ym. pelejä
- d) Jokin muu, mikä _____
- e) En mitään

11. Paljonko sinulta keskimäärin menee aikaa harrastuksiin viikossa?

- a) Alle 1h

- b) 2- 4h
- c) Yli 4h

PERHETIEDOT

12. Montako ihmistä kuuluu perheeseesi?

- a) 1 – 2 hlöä
- b) 3 – 4 hlöä
- c) 5 – 6 hlöä
- d) Yli 6 hlöä

e) Huoltajiesi koulutustausta

ÄITI

- a) Peruskoulu
- b) Ammatillinen koulutus
- c) Ylioppilas
- d) Korkeakoulututkinto
- e) En tiedä

ISÄ

- a) Peruskoulu
- b) Ammatillinen koulutus
- c) Ylioppilas
- d) Korkeakoulututkinto
- e) En tiedä

AMMATTISTARTTIIN LIITTYVÄT KYSYMYKSET

13. Hakisitko ammattistarttiin, jos Saarijärvellä alkaa syksyllä 2010 kyseinen koulutus?

a) Kyllä. Miksi? _____

b) En. Miksi? _____

14. Kenelle ammattistartti mielestäsi on tarkoitettu?

15. Pitääkö ammattistartissa olla mahdollisuus peruskoulun päättötodistuksen numeroiden korottamiseen?

- a) Ei
- b) Kyllä. Moneenko aineeseen?

15a) 1 -2

15 b) 3 – 4

15 c) 4 tai useampaan

16. Mitä muuta ammattistarttivuosi voisi mielestäsi sisältää?

Ympyröi yksi tai useampi kohta

- a) Tutustumiskäynnit eri oppilaitoksiin
- b) Tutustumiskäynnit eri ammattialoihin/työpaikkoihin
- c) Terveystoiminnan palvelut
- d) Ammatinvalintapsykologin palvelut
- e) KELA:n palvelujen esittely
- f) Työvoimahallinnon palvelujen esittely
- g) Vierailut, esim. Heureka, museot ym.
- h) Jokin muu. Mikä? _____

KIITOS VASTAUKSESTASI!!